Cim
6190

Artykuły Práwá Máydeburskiego/ Które zową Speculum Saxonum.

Z Łácińskiego Języká ná Polski przełożóne/ y znowu Drukowáne. Roku

1565.

Cum Gratia & Priuilegio REGIÆ MAIESTatis, cuius Exemplum 12 pagina reperies.

IN INSIGNE DOMVS
TARNOVIÆ.

Cim. 6190

Hæc quicunq; vides cœlestia lumina, Phœben
Tarnouię, Stella cum radiante, domus.
Cœlestes ea signa viros, natumq; Patremq;
Ne dubita, totam deniq; ferre domum.
Dant Patrię tenebris hæc claram sydera lucem,
Orbe nec in toto clarius vlla micant.
Nec nisi tum poterunt extingui, quando peribit
Hoc cœlũ, & quicquid maximus orbis habet.

TRICESIVS F.

Oświécenie Wielmożnému Pánu/ Pánu Janowi Chryſztoffowi/ Hrábi ná Tarnowie/ Káſztellanowi Woynickiemu/ Stároście Sendomiérſkiemu/ Pánu mnie Láſkáwemu.

JEſt ten obyczay/ iż ći co Kśiegi á piſmá tákié ludźiem potrzebne wydawáią/ thedy táką prace ſwą/ komu tákiemu Dedykuią/ kthórégo rozumieią być théy powagi/ pod którégoby Jmieniém piſánié któré czynią było ludźiem wźietſzé y przijemnieyſzé/ y któryby mógł być tákim rzeczam któré piſzą/ powodem y obróną. A ponieważeś W. M. z Domu ſtarożytnégo ſławnégo/ w którym záwſze byli Ludźie/ Rzeczpoſpolitą miłuiący/ á którzy ſpráwiedliwośći ſye dźierżeli/ y iéy pomagáli/ iákóż y czáſu ninieyſzégo J. M. Pan Oćiec W. M. Pan Sławny/

ktory zá wieku swego áż do tych czásów/ y czásu pokoiu/y czásu walki Rzeczypospolitey slawnie y pożytecznie służył/ czego ia pisániem swym vkracam/iż rzecz iáwna á wiádóma ludziem iest. Aby kto nie mnimał że pochlebować chcę/ gdyż o żywych pisáć/ o ich vczynkoch / o ich dźieiach/ á zwłaszcza o tych / ktorychby Dobrodźieystwá vżyć mógł niegdy: thedy sye tákich rzeczy przeto vchraniáią zá żywotá wydáwáć: Bo ácz kolwiek kto prawde mówi o żywych / wszákoż zawiśni Ludźie ináczey nie vmieią iedno pochlebstwu przyczytáć: iák dobry á pobożny człowiek gdy złą powieść o żywych słyszy nienawiści przypisuie. A iż ty Kśiążki ktore ná Polskie przełożono/ á przez mie Drukowane są/ okolo czynienia Spráwiedliwości są/przez ktorey żadna ziemiá/ żadne Krolestwo spráwować sye dobrze niemoże. Tedy tego potrzebá/ áby sye Spráwiedliwości czynić kożdy vczył/zá czym iuż wszytko dobre pochodźi: bo gdźie spráwiedliwość iest/ tá czyni zgodę miedzy Ludźmi/boiaźń złym áby niegrzeszyli:gdźie spráwiedliwości niemáś/tám sye dobrze nic dźiać niemoże:Bo pismo mówi/Propter iniusticias transferuntur Regna de gente in gentem. A ták nietylko Krolowie/Kśiążętá/ále też y Senatorowie/ y wszytcy ktorzy Rzeczpospolitą

spráwuią/

ſprawuią/álbo o niéy rádzą/máią vmiéć Sprawiedliwość czynić/iżby Pana Bogá przodkiem znáiąc/ nie obłudnie/ ále z práwégo ſercá go chwalili/y iego ſye Náuką ſprawowáli: Rzeczpoſpolitą ſwoie/ieſli chcą iéy dobrze ſłużyć/a dobrze ią ſprawować/áby ią ználi:bo Rzeczypoſpolitéy nieznáiąc/tám dobra á pożytéczna rádá być niemoże.Bo rádá w kożdéy potrzebie/wedle ſpoſobu kożdéy Ziemie ma być dawaná á czynioná. Ná przykład:Ktoby chćiał rádźić o Polſkich rzeczách/ſprawuiąc ſye wedle ſpoſobu Weneckiégo/ tákże też Weneći/álbo inni ludźie mieli ſye ſprawować wedle obyczáiów Polſkich / tedyby tho ſtać niemogło.Trzebá też ku ſprawiedliwośći y ku wßytkim innym rzeczam/áby kożdy przełożony pożytek rzeczypoſpolitéy/wiecéy miłował niż ſwóy własny:Abowiém kto wiecéy miłuie własny pożytek/niżli poſpolity/pożyteczny być w rádach nie może: gdyż łákómſtwo wßyſtkim rzeczam dobrym przekaża/właſné á poczćiwé dokonánié/przodkiem Sprawiedliwość.Żadné Práwá/ żadné Sądy nie mogą być dobrze ſprawowány od łákomych:wßytki złośći/wßytki roſpuſty/ wßytki wyſtępy/ będą bez pomſty/ gdźie to może odkupić złotem. Nie ieſt nic ták świętégo/áni ták pobożnégo/czego nie zgwałći łákóm-

ſtwo. A ták ktoſzy w Rzeczypoſpolitéy co ſpráwuią/łákómſtwá ſye bárzo wiárować máią. A iż też niegdy pokóy á niegdy walki po ſobie bywáią/trzebá ſye ſtárać/áby y czáſu pokoiu/y czáſu walki kożdy táki vmiał ſye zgádzać/á przychylać radámi ſwymi/ták iáko potrzebá ná ten czás nieśie. Czáſu pokoiu/ naywietſza potrzebá/ áby była kożdemu ſpráwiedliwość: á rozeznáwać/ álbo czynić ſpráwiedliwość bez vmienia Práwá żadny dobrze niemoże: á ták trzebá práwo vmieć. Czáſu walki/aby miał też náuke y ſpráwe rzeczy rycerſkich iákieby mógł/á Pan Bógby mu vmieć dopuścił: y moc Nieprzyiacielſką y ſwoie widząc wedle czáſu ták o Obrónie myślił/rádził/álbo ią też ſpráwował/iákoby rozumiał napożyteczniéy być ſwéy Rzeczypoſpolitéy. W rzeczach też tych/które ſye po innych kráiach dzieią/aby ſye też ſtáral/żeby wiádomość miał/iáka być może: ieśliby ſye gdźie indźie co dobrego działo/coby też v nas mogło być/áby ſye o to ſtáral/żeby też to v nas było: á coby złe/áby tego przeſtrzegał/ áby ſye to do nas nie wniosło. Też gdźie przyydźie czynić Przymierza/Traktaty iákie/odpowiedźi z ſtrony Rzeczypoſpolitéy/ áby wthym opátrzny vmiał być/áby Rzeczpoſpolita omylką álbo błędem iákim niebyłá vwiedźioná. A iż tho ſą wielkie á

trudné

trudné rzeczy/ trudno á snádź niepodobno/ áby kto wtym wszytkim doskonáłybyć mógł/ wszakże iednák/im kto wiecéy tych rzeczy wsobie ma/ tym téż wiecéy pożyteczny Rzeczypospolitéy iest. A iż/iakóm przed tym powiedźiał/W.Wiel.M. z tego Dómu/tego Oycá/w téy Rzeczypospolitéy nászéy vrodźił sye / k te^v iże téż ma poniekąd wiadómośći innych Kráiów Krześćijáńskich/ któré W.Wielm.M.widźiał: ktemu téż rośćie/ áby niegdy obyczáiem Przodków swych Rzeczypospolitéy dobrze służył: Tedym W.Wiel.M. przeto Dedykował thy Kśiążki / áby Wielmożnośćią swą y przykładem Oycowskim/W.M. Spráwiedliwośći strzégł/y owszem ią dźiáłał/ y pomagał iéy kożdému/ thák vbogiemu iáko y bogátemu. Acz są Práwá rózné/á wszákóż z rozumienia iednégo/ thedy téż łácniéy rozumiéć y drugié/á zwłaszczá tych/których ludźie pospolićie á obecnie vżywáią. Bo gdy Oświécona Wielmoż Wászá bedźie miłował Spráwiedliwość/ bedźie miłował Páná Bogá/ kthóry dał náuke: Bedźiesz miłował Páná Bogá ze wszystkiego sercá/etcæt: Bliźniégo swégo iáko sam śiebie/ á w tym zależy wszytek Zakón:á téż to przyrodzóny iest Zakón/ Czegobyś nierad ábyć czynióno/ tego nieczyń drugiemu. Nie radby żadny/ áby

krzywdę

krzywde miał/ niema iéy też czynić nikomu. A krzywdá bywa czynioná/ nie tylko ze złośći/ ále też y z nieumieiętnośći: á Práwo vmieiąc/ może nikomu nie skrzywdźić/ gdy iedno ten co ſądźi/ álbo radźi/ wedle Práwá czyni. A przeto thy Kśiążki Jáſnie Wielm: W. M. poſyłam potrzebné ku Sądóm/ á proſze pokornie/ áby W. Wielm: M. te práca rąk moich/ iáko od Służebniká ſwégo naypowolnieyſzégo/ raczył wdźięcznie y w obrónę ſwoię przyiąć.

W. Wielm: M.

Powolny ſłużebnik/

Łázarz Andryſowic.

Rzemowá ku Czytelnikowi.

Aczkolwiek wiele Artykułow opuszczono / ktore w Prawie sa / á nie czesto áni záwsze sye przytráfuia / drugie też nie sa potrzebne ku spráwam Obywátelom tu Koronnym: niektore też nie ták szyroce opisáne / iáko w Práwie stoia. Wszákże ták wszytko nápisano / iż kożdy wyrozumie / iáko ktorą rzecz skázáć ma. A gdzieby też thego potrzebá / thedy w Lácinskim Exemplarzu tho naydzie / coby sye opuścito ex industria: tylko ty sa opisáne Artykuły / ktore pospolicie á obecnie sye przygadzáia / á o ktore ludzie obecnie przed Sąd przychodzą / á do Práwá sye b-

ciekáią. A przetho / áby w Miásteczkách/gdźie dobrych práktyków niemász/ tákże też Szláchtá y Vrzednicy/którzy Imienia spráwuią/á miedzi Ludźmi á poddánymi Spráwiedliwość ich rozeznawáią/ áby rzeczy ty które sye obecnie miedzy Ludźmi przygadzáią / vmieli á wiedźieli iáko sądźić / á Spráwiedliwość vznáwáć máią: Aby nie z głów sądźili/ ále wedle Práwá pisánégo: gdyż kożda rzecz która sye wedle porządku z Práwá dźieie/ thedy sye spráwiedliwie dźieie: á co nie wedle Práwá / tho iuż krzywdá á niespráwiedliwość: y z dobrym sumnienim tho być nie może/gdy kto nie wedle Práwá sądźi/ bo sye może omylić y obłądźić/ á z niewinnégo winnégo vdźiáłáć/á z winnégo niewinnégo: Albo temu przysądźić / kto do czego spráwiedliwośći nie-

ma/á też odkázáć który spráwiedliwość ma: o co sye trzebá Páná Bogá bać/ który roskazał spráwiedliwie Sądźić: Iustè Iudicate Filij hominum. y ná drugim mieyscu: Dum tempus accepero, iusticias vestras iudicabo. A ták kto sye niechce omylić/ tedy sye Práwá pisánégo dźierżéć/á wedle iego sądźić. Ták czyniąc/nikomu sye w iego spráwiedliwośći nie vbliży/ á sumnienia théż złégo nie będźie miéć potrzebá: ponieważ to iest Regułá Iuris, Quod Iure fit, iustè fit. ꝛc.

Priuilegij à S.M.R. Polonorum concessi, ne quis per ignorantiam laboribus nostris nocendi occasionem arripiat, tenorem hic inseruimus.

SIGISMVNDVS AVGVSTVS

DEI GRATIA REX POLONIÆ, MAGNVS DVX LITWANIÆ, RVSSIÆ, PRVSSIÆ, MAZOVIÆ, SAMOGITIÆ, &cat. DOMINVS & HÆRES.

NOTVM facimus tenore præsentium Vniuersis & singulis quorum interest aut intererit. Cùm fidelis dilectus LAZarus ANDreę Typographus, Nobis reuerenter exponi fecerit, se constituisse in cõmunem vtilitatem suis propriis impensis imprimere Libros quosdam vtiles, ad publice edendũ, et petierit, vt consensu Nostro id fieret, publico cõmodo consulere volentes, id ei concessimus, vt qui Libri ei oblati fuerint magni vel parui, siue Latini, siue Græci, siue Hębraici, aut etiã lingua Polonica, aut Hungarica conscripti: eos nullo impediẽte Typis mandare possit, vel ipse, vel filius ipsius Ioãnes: ita tamen, vt subiaceant Legib: et consuetudinibus

in hac IMPressoria arte de Iure obseruari solitis. NOS etiam consulere indemnitati eorum volentes, qui magnis suis impensis cõmuni vtilitati prodesse student, ideo & præfatum Lazarum ipsiusq; Filium Ioannem PRIVILegio & Edicto Nostro REGIO munimus, & tenore præsentium pro Nostra authoritate edicimus, Statuimus, & districtè inhibemus, ne quis Typographus, seu Impressor, seu Bibliopola, mediatè vel immediatè nostro Regno subiectus, intra Decennium audeat imprimere, vel imitari, vel diuendere, siue hîc, siue extrà Regnum, Libros excussos à præfato Lazaro seu Filio eius: sine expresso alterutrius consensu. Qui secùs fecerit, præter amissionem Librorum, hic per æmulationem Impressorũ, mulctam quoq; sex Marcarum, auri puri, pendere irremissibiliter tenebitur: Cuius mulctę medietas Fisco nostro cedat, altera præfato Lazaro, vel Ioanni filio eius legittimo. In cuius rei Fidem & Testimonium, SIGILLum Nostrum præsentibus est appensum. Datum Vilnę, tertia die Aprilis. Anno Domini, Millesimo, Quingentesimo, Quinquagesimo Octauo.

Regni Nostri, Vigesimo nono.

Reyestr / dla łátwieyszégo náleźienia rzeczy któréy komu potrzebuiącéy.

O Spadkách á o Bliskośćiách. List j.
O Niewiástach / y o Dźiéwkách / á o Gieradźie. List iiij.
O Przedawániu y o Kupowániu Jmienia / y o wzdániu Práwá. List x.
O Dawnośćiách. List xiij.
O Długách / á o Dłużnikách. List xiiij.
O Swiádkách / o Dowodźiéch / y téż o Odwodźiéch. List xvij.
O Przyśiegách. List xx.
O Jednániu á Zgodách. List xxj.
O Rękóymiách. List xxij.
O Gwałćiéch / Gwałtownikách / o Mężobóystwie / y o Ránách. List xxiiij.
O Złodźieystwách / o Krádźiónych / álbo Naleźiónych rzeczách. List xxviij.
O Więźniach / á o Złoczyńcách. List xxx.
O Pożodźie. List xxxj.
O Sfałszowániu iákiéy rzeczy / álbo Kupiéy. Támże.
O Opiekunach. List xxxij.

O Dźiećiach

O Dźieciach ktore lat ni emaią. List xxxv.
O Testamenciech. List xxxvj.
O Zastáwnych álbo Pożyczánych/ á ku chowaniu dánych rzeczach. List xxxvij.
O Naiemnikách/á o Naymiech. List xxxix.
O Szkodách dómowych. List XL.
O Zwierzetách ßkodzących. List Xlij.
O Sedźiách/y o spráwiedliwczynie. List Xliij.
O Appellácyach. List Xlix.
O Przekazkách/prze ktore sye ieden może wyiąć/ gdyby ku Prawu nieſtánął/iako Łácinnicy zową/Legale Impedimentum. List L.
O Jármárkach. List Lj.
O Wielkierzu. List Lij.
O Przywileiách/Chyrografiech/ y o Rece własney. List Liij.
O Sługách. Támże
O Prokuratorách. List Lv.
Státut około Gwałtów w Toruniu vczynióny/Roku M.D.XX. List Lvij.
Drugi Státut/M.D.XXvij. List Lviij.
Trzeci Státut/M.D.XXXviij List Lix.
Náuká á sposób bronienia / czásu przygody złey ogniowey. List Lx.

A D

Artykuły Práwá Máydeburskiego.

Naprzód o Spadkách á o Bliskościách.

Rodzáiu póki są ći / co idą ná dół / iáko Synowie / Brácia / Siostry / ieden po drugim / Bo są w iedney Linii / Dźiewki / Wnekowie / Práwnekowie / póki iedno prostey Linii y stáwa w Rodźie: ći biorą Spadek ieden po drugim. Ale gdy tych niestánie / co idą prostą Linią / Tedy przed tymi bliższymi co z boku idą / biorą ći / które zową po Łácinie Ascendentes, iáko iest Ociec / Mátká / Dźiad / Bábá / etcæt. Ci biorą Spadek przed tymi przyrodzónymi / co z boku przychodzą / á nie z prostey Linii rodzáiu idą. vt de hoc Speculo Saxon: libri, artic: 17. et Iure Munici: Articu. 63.

WJedzy Pobocznymi / y Stryy / y Wuy / álbo Ciotká przychodzą po Spadek: Tedy któzy są iednákiey bliskości / równi sobie w Rodzie / biorą iednáko Spadek przed dálszymi: wszkáże Synowcy / Siestrzeńcy / któzyby zostáli po Rodzicách swych / máią to Práwo równo z Stryymi / y z Ciotkámi / iákoby też byli żywi Rodzice ich: máią też brać Spadek równy / tyle ileby ná Oycá álbo ná Mátke ich przyść miało. Bo Rodzice ich / Práwo im swé przyymiéráią. Spec: Saxo: lib: i, Arti: 17. Et Iure Municipali arti: 66. in Gloſſa. Et Specu: Saxo: libro i, Articulo ſ. 66.

WNekowie / gdy oſtáną po Dziádu / gdy im też Oćiec vmrze / w Dziedzictwie z Stryymi / y z Ciotkámi z dawná y teraz brali dział / á Wnekowie po Dziewkách nie brali: A wszakoż to iuż ſkazóno / y tak iuż po Dziewkách / iáko po Syniech biorą bliskość Wnekowie. Abowiém nie iedno Mężczyzná álbo Białagłowá / sámi ku rozmnożeniu Rodzáiu: Ale iako Bóg / y Mężczyzne y Niewiáſte ſtworzył / ku Rodzáiowi / Ták też oboim w bliskości Imienia ma być równość záchowaná. Spec: Saxo: libro i, articu: ſ. Et ad idem lib: ij, articulo 20. Et libro i, artic: 3. & Artic: 17. Et Iure Municip: Articu: 63.

POtómſtwo ieden po drugim thedy ſye iuż w ſiódmym Rodzáiu kona: Bo tam iuż Rodzay przeſtawa. Specu: Saxo: lib: i, Articulo 3.

ZOne z Dziećmi gdy ktho po ſobie zoſtáwi Mátke ich/ kiedy ty Dźieći zeydą przez plodu/ á Mátká ich ié przeżywie/ tedy nikomu nieprzyymrą/ y nikt inny nie bedźie po nich ſpadku brał w dźiedźicznym ich Imieniu/iedno Mátká ich własna. Speculo Saxonum libro iij, Artic: 38.

DZieći które ma kto z nieślubną Zoną/ ieſli ią potym póymie/ tedy iuż tákie Dźieći ſą iáko y ty/co ſye w Małżeńſtwie rodzą/ y biorą Dźiedźictwo z tymi/co ſye z Małżeńſtwá narodźiły. Bo iuż Małżeńſtwo ácz ſye potym ſtánie vczyni ié iáko z poślubnéy Zony. Speculo Saxonum libro i, Articulo 51.

IMienia áni Dźiału/ nie biorą z Brácią Kárłowie/áni Kárlice/Szaleni/Gluchowie: ále ſye tákimi opiekáć máią. Speculo Saxonum libro i, Articulo 4.

NAż gdy vczyni Żenie ſwéy Dożywoćie ná Imieniu/ieſliby Dźieći iéy pomárły/któ-

rym ono Imienie należało: tedy takie Dziedzictwo albo Włosność / po nich przypada Matce ich/ktorey w łono takiego Imienia swego przymierają. Iure Munici: Articulo 57.

Rzeczy/ ktoreby zostały po ktorym Rzemieślniku/ a zwłaszcza ku Rzemieślu należące/ tedy nie idą ni na kogo innego/ iedno na Potomki albo bliższe: a Zona do tego niema nic/ ani tho do Gierady przysłuße: oprocz tego Naczynia/ ktorymby sama Zona robiła/ tedy to ku Gieradzie przysłuße: iako iest Tkackie naczynie. Iure Municipali Articu: 23. in Glossa.

Potomkowie / ktorzy po Oycu / albo po Matce ostawaią/ktorzy nie są z Imienia odprawieni za żywota Rodzicow swoich / Tedy biorą Imienie przed tymi / ktorzy iuż są od swych Rodzicow odprawieni/że iuż wezmą odprawe od nich za cześć ich/ aże iuż mieszkaią kożdy na swym chlebie. Speculo Saxonum Libro ij, Artic: 20. et lib: i, artic: 13. et Iure Munici: Ar: 57.

☞ A ieśliby tacy odprawieni / chcieli dział mieć/ wszytko pod przysięgą powinni położyć co wzieli/ a wszytko w dział puścić. vt de hoc Spe: Saxon: libro i, artic: 13. A powinni ie beda z sobą w dział wpuścić / ci co nie byli odprawieni: o-

prócz żeby ſye vkazáło/żeby ſye przed tym z imienia wyrzekli / tedy dźiału bráć nie mogą. Wypiſano téż rzeczy/ których nie powinni kłáść w dźiał / ći co ſą iuż odpráwieni : iáko gdy co który po Zenie weźmie/albo gdźie Oćiec álbo Mátká dádzą Synowi álbo Dźiéwce Száty/y inné rzeczy/póki w zdrowiu ſą. Co téż zyſzcze álbo wyſłuży ná Walce.etcæt. vt de hoc Spec: Saxo: Libro i,arti:10. Et Iure Municipali Articulo 57. Et Speculo Saxonum Libro ij, Articulo 20.

POtómkowie którzy oſtáną w Imieniu/ieſli ieden z nich vmrze : Drudzy którzy zoſtáną Bráćia álbo Sioſtry/dźielą imienié miedzy ſye. Ale ſye to rozumié/gdźieby Mátki żywéy nie mieli / ná kthórą po Dźiećiach Imienié ſpada/gdy kthóré z iéy Dźieći zéydźie bez płodu. Iure Municipali Articulo 57.

IMienié gdy miedzy ſobą Bráćią álbo śioſtry dźielą/ ſtárſzy dźieli / młodſzy wybiéra. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 29.

GDy vmrze Niewiáſtá / Imienié iéy ná Dźieći przypada. A ieſli Dźieći iéy pomrą/tedy óno Imienié ná Oycá ich przypada:á przyrodzeni z ſtrony Mátki/po tákich Dźiećiach

nie biorą Spadku gdy Oćiec żyw/iedno Oćiec: Tóż téż y o Mátce ma być rozumiano/że po tákich Dźiećiach nie bierze nikt Spadku/iedno Oćiec y Mátká póki żywi: gdźie ieden z nich zéydźie / bierze drugi z tych: Jáko sye tho nápisáło. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, Articulo 17. Et Iure Municipali Articulo 63.

JMrze kto/ kthóry niema áni Bráćiéy/ áni Siostr rodzónych z oboich Rodźiców: tedy bliższy/co są w równéy Liniéy/ ták z Rodzáiu Oycowskiégo iáko y Mátczynégo / równym Práwem biorą Jmienie/ którégo im przyvmrą. Specu:Saxo:libro i, arti:17. Et Iu:Muni:Arti:63.

JEsli kto Spadek bierze/który iest z innégo Práwá / z innéy Jurisdicyéy: ma postáwić Rękoymie álbo sye viśćić/iesliby kto bliższy ozwał sye do tego Jmienia/ á odźierżał ié z Práwá/ iż to co bierze ma záśie wróćić. A to iest z Práwá y z zwyczáiu/ dla vchronienia ná potym trudnośći.

DZiećinné wszytki rzeczy/któré w Jmieniu Dźiećinnym zostawáią/ thedy ták Mężczyzny iáko Białégłowy równy Spadek y równé Práwo máią: oprócz Gierady á Hergiewetu. Speculo Saxonum lib: i, Articulo 27.

CI którzy w Potómſtwo iákié wchodzą / że biorą Jmienié/álbo Dźiedźiczné: álbo Niewiáſty któré biorą Gierade / álbo Potómkowie co przychodźi ná nié Hergiewet/tedy tho czynić powinni: Naprzód kto Dźiedźictwo bierze/długi powinien płáćić. Specu:Saxo:libro i,Artic:6. Gierade Niewiáſtá która bierze/ powinná łoże vſłáné dáć Mężowi vmárłéy Zóny: po kthóréy Gierade bierze. Specu:Saxo:libro iij, Articu:38: Kto bierze Hergiewet/to ieſt Zbroie/bliżſzy którému ſye doſtánie Miecz/ to ieſt ſtárſzy miedzy Bráćią/ten iáko Opiekun/ powinność te ná ſobie nieśie/ że powinien w Sądźie brónić śiéroty téy którą ſye opieka. Iure Municipali Articulo 26.Et Articulo 49:

EVchómé rzeczy / Mąż po Zenie bierze / y iemu ich przyvmiéra : oprócz Gierady/ gdźieby thego nieoddáłá zá żywotá zprzyzwoleniém Mężowym. Speculo Saxonum libro i, Articulo 31. Et libro iij, Articulo 76.

O Niewiástach, y o Dziéwkach, á o Gieradzie.

Mąż po Zeninéy Smierći, wszytki rzeczy rucháiące bierze: oprócz Gierady, tę bierze co nabliższa w Rodźie vmárłéy Niewiásty: mimo téż własné Syny iéy, bliższa w Rodźie Gierade bierze, y niemoże iéy nikomu, áni Mężowi Testámentem oddáć, á od bliższych w Rodźie oddalić: á inné rzeczy ruchomé, tedy Mąż po Zenie bierze. Speculo Saxonum libro iij, artic: 76. & Artic: 80. et Speculo Saxonum libro i, articulo 31. & Articulo 20.

GIeradá to iest, co ty rzeczy do niéy przysłuszáią, száty Niewieśćie, kráiané albo iuż poczeté, Sukno álbo Płótno, y ty rzeczy któré ku Niewieśćiemu vbiorowi należą, álbo czego zá Męża vżywáłá. Ale gdźieby Mąż kupczył Suknem álbo Płótnem, choćiaby poczeté było,

tedy to

tedy to nie idźie Zenie/ále Potómkóm/álbo bliż-
ßym vmárłégo: tylko sye to rozumié o tych rze-
czách kráiánych/ któréby nie ku Kupiectwu na-
leżáły/ ále tylko ku chodzeniu/ á vżywániu Do-
mowemu. ¶ Téż do Gierady przysłußáią/kó-
nie którymi robióno/krowy/wieprze/ y inné rze-
czy: iáko geśi/ kury/ skrzynie/skrzynki máłé/zło-
to ná nićiach/ wezgłowia/ poduszki/ prześćiérá-
dłá/rzeczy łáźienné/ len/piérśćienie/ kthórych zá
Mężá vżywáłá/ wieńce/Kśiegi/ná których sye
Niewiásty modlą/źwierćiádłá. Iure Muni: arti.
23. et arti: 57. Et Speculo Saxon: lib: i, Artic: 24.

Dźiéwká która ostawa w domu v Rodźi-
ców/á nie wypráwióna od nich / tedy po
Mátce bierze Gierade: á tá co iuż wypráwió-
na/ niema z nią bráć Gierady/ dla tego/ iż tá co
iuż wypráwióna/wźiełá iuż wypráwe swą/á tá
czekáłá y ku ßkodźie y ku pożytku: Bo snadźby
téż tákich rzeczy nic nie ostało. A ták cokolwiek
tákich rzeczy weźmie/ nie powinná tego z Sio-
strą dźielić. Spec: Saxo: libro i, artic: 5. Et Speculo
Saxo: lib: ij, artic: 19. Et libro i, Articulo 13.

Mąż Zony swéy Száty/iesli by zá iéy zdro-
wia álbo żywotá/ zá potrzebą zastáwił/
potym Zoná vmrze / á bliżßa domaga sye Gie-

rady: Mąż powieda że zá potrzebą zá zdrowia Żony swéy ſzáty zaſtawił / y pieniądze w chorobie iéy ſtrawił: bliżſzaby ſye przedśie dopierałá/ gdyż ſye zna/że ón zaſtawił/á nie Żoná iego: ieſli ma doſyć czynić za tho/albo nié: Mąż przedśie to powieda co piérwéy/że zá potrzebą/a zá zdrowia Żeninégo záſtawił/ á że ią tym żywił: ieſli Mąż może dowieść ónym v kogo Száty záſtáwiono/że zá zdrowia Żeninégo Száty záſtawił: tedy tá ktora ſye Gierády domaga/ma ſamá ſobie wykupić: á Mąż w tym nie powinien ſzkodowáć. vt de hoc Spec: Saxo: libro 1, Articu: 24. A iż ná potrzebe żenine to vtráćił á záſtáwił: ieſli mu nie wierzą/przyśiegą tego ma podeprzeć/ że tak ieſt. Iure Municipali Articulo 23.

NIewiáſtá / gdźieby oddáłá Gierade ná śmiertelnéy pościeli/ ponieważ nie może nic czynić przez Mężowégo przyzwolenia: A tak Mąż ma opátrzyć/aby ſye nic ku ſzkodźie iéy potómſtwu nie działo: A gdźieby ſye ſtało/powinien o to odpowiádáć. Bo iako Mąż Żone powinien w chorobie opátrzyć / we wſzytkich potrzebách/ták téż powinien opátrzyć a nie dopuśćić/áby ſye co ſtało ku ſzkodźie Potómków w tych rzeczách ktore po śmierći iéy ná nié przypadáią. Abowiém Żoná oprócz Mężowéy woléy/

áni ża-

áni żadna śiérotá kim sye opiekáią/niemogą nic dáć/bez woléy swégo Opiekálniká: á coby sye w téy rzeczy ſzkody sstało/tedy Opiekun powinien to oprawowáć: iáko o tym Specu: Saxo: libro ij, articu: 38. Ż nie wymówi sye tym Opiekun/że nie był/albom nie wiedźiał/ gdyby sye śiérotam ſzkodá stałá: Bo powinien wſzytko opátrzyć/ áby przez iego niedbałość á nieopátrzenie/śiérocie która sye opieka/ſzkodá sye nie dźiałá. A co sye Gierady dotycze/Tedy ieśli odpowié że nie był/ nie wiedźiał: y nižli domá był/ tym iuż były thy rzeczy przez Kápłaná wyniesione/ kthoremu to żoná dałá/dla miłośiernego vczynku: tedy bliżſzy bedźie Práwem tego odźydź/ á nižli go máią w tym pokónáć. A Gierady/ to ieſt tych rzeczy/ iuż nie v Mężá/ále v tego v kogo rzeczy są/ ma bliżſza dochodźić. Specu: Saxo: libro i, articulo 11. Et Iure Muni: artí: 23. & Spec: Saxo: lib: i, Artí: 24.

GIerady/ iáko sye nápiſáło/ że żadny nie ma brać/ iedno bliżſza Niewiaſty they/ która iey odymiéra. A ieśli Niewiaſtá/ po któréy Gierada oſtánie/nie oſtáwi Dźiewki po ſobie/á ma ſyná żaká któryby iuż Akolitem był/ten bliżſzy bedźie Gierade wźiąć nižli śioſtrá Matczyna/albo inna bliżſza. Ale gdyby sye záśie w inny Stan odmienił/tedy powinien záśie Gie-

rádę wrócić. Jeſliżeby Dźiéwká byłá/ á Syn téż Zak Akolit/równo taki Brát z Sioſtrą Gierade weźmie: Jáko o tym Speculo Saxon: libro 1, Articulo 5. A iáko przychodźi ná bliżſzé po Niewieśćie Gierádá/ták iáko iuż opiſano/co ku niéy przyſłuſze: Ták téż po Mężu gdyby Synów niemiał / ná iego bliżſzégo przychodźi Hergiewet/ to ieſt/ Miecz/ Zbroiá/ co naylepſza ná iednégo człowieká/ Kóń co lepſzy z ſiodłem. O ty wſzytki rzeczy / gdyby Wdowe vmárłégo Mężá Żonę winiono/ czegoby z tych rzeczy nie miałá/ Przyśięgą odéydźie. A gdźieby ich kilko było Bráćiéy równych w Práwie ku thym rzeczam/ Stárſzy Miecz weźmie / á drugiémi rzeczámi równo ſye dźielić będą. Specu: Saxo: lib: 1, arti. 22. Et Iure Munici: Artic: 25. A tych rzeczy nie zową nigdy inędy Gierądą álbo Hergiewetem/ iedno po śmierći tych którzy tego odymrą: dla thego/ iżby wiedźieć co bliżſzéy álbo bliżſzému ma być dano / á co ná nié przychodźi. Bo zá żywotha/ nie zową iedno kożdą rzecz ſwym imieniém/ ſzáty ſzátámi/ zbroie zbroią: y wolno poki żyw kto ſwym ſzáfować. vt de hoc Iure Munici: Arti: 23.

☞ Ieſli kupi ſuknią dźiś/ á potrzebá mu iutro/ może ią przedáć ku ſwéy potrzebie. Tákże téż Mąż zbroie: tylko ná śmiertelnéy pościeli oddáć tego nie może / co zá żywotá máiąc / á dobrégo

zdrowia

zdrowia miał á chował áż do choroby: A ták w chorobie tego vtrácić nie ma áni może / y nikomu oddáć ku ſzkodźie tym ná ktoré to przypada/ y po śmierći iego niema nikt thego brać/ iedno bliżſzy/iáko ſye nápiſáło. Iure Municí:Artic:65.

SJerady áni Dźiedźictwá Zoná Mężowi nie może wzdáć/ bez przyzwolenia Dźiedźiców á Potómków. Tákże théż Máż Zenie. Speculo Saxonum Libro i, Articulo 31. Et Iure Municipali Artic:65.Et Articulo 26.

ZOná ieſli ma od Mężá ſwégo zápiſáné opátrzenié do żywotá / iáko tho zowa Láćińſkim iezykiem/ Prouiſionem vitę: tedy żywność dómowa/ coby iá ku żywności ná ieden rok nágotowano/przychodźi iéy wſzytkiégo połowicá. A gdźieby tákiégo opátrzenia do żywothá niemiałá / tedy vżywáć tego ma / iedno póty póki w Jmieniu śiedźi/á póki iéy z Jmienia Dźiedźicy nie wypráwią. Speculo Saxonum libro i, Articulo 22.Et Articu: 24.Et Iure Municipali Arti:24.

ZOná ktoraby po Mężu ſwoim oſtáłá brzemienna / ná Pogrzebie Mężá ſwégo / álbo téż trzydźieſtégo dniá po tym / ma to vkázáć że ieſt brzemienna: A gdy ſye tákié Dźiécie vrodźi/

po Oycowskiéy śmierći / gdźieby Dźieći Mężá iéy/temu to poślédz národzónemu / cześći iego dáć nie chćiáły/tedy ma dowiéść cztérmi Mężmi/y dwiemá niewiástámi/co iéy w Połogu służyły przy národzeniu tego Dźiéćiećia:któré dźiéćie ieśli vmrze/ Mátce w łóno przyvmiéra. A gdźieby do Kośćiołá donieśión potym vmárł/ tedy w tákiéy mierze/ Kápłani/ Mniszy / Niewiásty/świádczyć mogą/że go żywégo widźieli. A ták s tąd máią bráć ráde Niewiásty/áby przy Pogrzebie/ álbo trzydźiestégo dniá opowiedźiáłá/ że ią Mąż brzemienną odvmárł: á Niewiástá może płód nośić w żywoćie dźieśieć Mieśiecy y dwá dni/á nie dłużéy. Speculo Saxo: libro i, articulo 33:Et Iure Municipali Articulo 96.

GDyby ktho Małżeństwo z Zoną brał / z kthórąby piérwey nie mieszkał / iżby ią z brzuchem poiął/Tedy ten płód który sye vrodźi/ gdy w Małżeństwo wstąpią przed czásem/ tákże téż kthóré sye vrodźi po śmierći Oycowskiéy pozniéy/Tedy nie są zupełnégo Práwá áby bráły Spadek z innémi dobrze národzónymi. Speculo Saxo:lib:i,articu:36.Et Iure Municipali Arti:96.

ZOne gdy Mąż póymie / á z nią nic nie weźmie/samby téż nic nie miał/á potym by sye

spółu dorabiáli/tedy Żona po mężowéy śmierći czwartą część bierze y Gierade/á trzy części ná Potómki Mężowé. vt de hoc Iure Municip: arti: 22. et Speculo Saxo: lib: i, artic: 21. et Articulo 24.

ŻOná póki Mąż żyw niema władzéy/ áni w Posągu/ áni w stráwnych rzeczách/ to ieśt/ in vtensilibus: ále wszytko v Męża zostawa/ áż po śmierći Mężowéy/tóż bierze. Iure Municipali Articulo 24.

NIewiásty żadnéy przeświádczyć niemoże: ále bliższa sye sámá odwiéść/ gdy ią o co winuią. Spec: Saxo: lib: i, artic: 46. & li: ij, Art: 63.

NIewiáste álbo Dźiéwke ktoby zgwałćił/ tedy taka któréyby sye to stáło/ ma to zá razém obwołáć/y przed Vrzędem opowiedźieć. A ieśliby w polu álbo w leśie sye iéy tho stáło/ Thedy z kimby sye podkałá/ ma swóy Gwałt świádczyć/y ma idź do Wśi álbo do Miástecżká bliższégo/ á tám ma swóy Gwałt obwołáć/ opowiedźieć y oświádczyć. A taki káżdy Gwałtownik/ by thež iawnie podeyrzáną Niewiáste zgwałćił/tedy na gárdle ma być karan. Speculo Saxonum Libro ij, Articulo 64. Et Iure Municipali Articulo 38.

NIewiáſty máią mieć Opiekuny/ ku ſpráwowániu wſzythkich rzeczy: Abowiém przodkiem dla tego/ że świádectwem nie mogą być pokonáné. Wtóré / że przez ſye/ iedno przez Opiekuná/ nie mogą nic zápiſać/ álbo dać: áni téż w ſwéy odpowiedźi/nie mogą ſzkody żadnéy nieść. Téż Práwá vmieć nie powinny / á iżby ich téż do Sądu nie powłaczano:á ták ié w tym czczą/gdyż kożdy woli Niejczyzne o kthórążkolwiek rzecz vpomiónąć/niżli Niewiáſte/y świádectwém go przyſtoyniéy pokóna/niżli Niewiáſte: dla tego/że ſye Niewiáſty ſzkody ſtrzędz nievmieią. Speculo Saxonum libro i,Articulo 46.

NIewiáſty w Práwie Rzeczy mówić nie mogą/áni ſámy przez ſye nic czynić/ iedno przez Opiekuná. Specu:Saxo:libro ij,Articu:63.

Mąż Zenie gdy viśći Rękoiemſtwem/że iéy ma Oprawe vczynić / gdy mu Posag po niéy dádzą/wtym nie wiánowa wſzy iéy vmrze: Zoná zoſtała po nim/vpomina Rękoymie: Rękoymie ácz nie przą że reczyli/gdy Posag zápłácą. A ponieważ Posagu nie zápłacóno/tedy iéy téż Oprawá nie má być przez nie zapłácenie Posagu vczynioná: Ná co bliżſza óná Niewiáſtá ſámo-

śiodmá dowiéść/ że Posag po niéy dano / á zápłácóno:á niźliby przeciw iéy dowodźić miano/ że nie dano/y wiáno/nietylko zápísáné/ále przed ludźmi kthożzyby to wedle Práwá świádczyli/ obiecáné: Tedy bliżßa óná tego dowiéść/ á niżli ią przyjąciele mężowi o to przeświádczyć máią. Iure Municipali Articulo 22.

NJewiáſtá / gdźieby théż pociągnelá Práwem Potómki Mężá swégo / że wniosłá do Mężá swégo Summe iáką pieniędzy: Tedy Potómkowie bliżßy dowiéść / iáko po vmárłéy rece / że nic nie wniosłá / niźliby óná miáłá dowiéść ná wnieśienié: oprócz iżby ią chćieli ná dowód z świádki iáko po vmárłéy rece puścić. Iure Municipali Articulo 22.

ZOná bez Mężowégo przyzwolenia/nie może nic vtráćić: także téż y Mężowi dáć/ bez przyzwolenia Dźiedźiców. Abowiém to Jmienié kthóré Zoná ma/ nie innégo Práwá do tego Maż ma iedno iáko Opiekun. A ten kim sye opiekáia/niemoże nic dáć/żeby mogło być domniemánié / że iáką chytrośćią podßedł / álbo mocą wycińął: chociaby téż to przed Práwem Zoná vczynilá / weſołą twarzą / tedy tho ważyć nic nie ma/iáko o tym w Práwie Cesárſkim.

Et Iure Munici:arti:26.et Spec:Saxo:lib:i,Ar:31.

NIewiástá któréy Mąż odvmrze brzemiennéy / Tedy niemoże być z Imienia ruszóná/aléż Dźiéćie porodźi: dla tego/ że to co w żywoćie nośi/tedy iest Potómek á Dźiedźic ónego Imienia. Speculo Saxonum libro iij,articulo 38. Et Iure Municipali Articulo 96.

NIewiástá/to iest Zoná v Mężá/ácz ieszcze Mąż żyw/może sye Wiána swégo domágáć / gdyby Mąż vtracał/ álbo iákożkolwiek ku vbostwu idźie/ztéy przyczyny/áby śiebie/Mężá/ y Dźieći żywiłá. A wszákóż nie może tego przedáć/áni zástáwić/ áni dárowáć póki Mąż żyw. vt de hoc Speculo Saxonum libro i,Articulo 20. Et Iure Municipali Articulo 22.

DZiéwká / któraby byłá wyposáżóná przez Oycá y przez Mátkę / Thedy iesliby sye nie wyrzekłá z Imienia/ma miéć równy dźiał z Bráćią álbo z Siostrámi : Ale tho co piérwéy wźiełá/chceli miéć dźiał/ tedy powinná położyć w równy dźiał/to co wźiełá. Speculo Saxo:lib:i, Articulo 13. Et Iure Municipali Articulo 57.

DZiéwká wyposáżóna/ tedy nie bierze Giera-

dy/to

dy/to ieſt Niewieśćiego ſprzetu: iedno tá co domá ieſt/táka Gierade ſámá bierze: á nie powinná iéy dźielić z Sioſtrą zá Mąż wydáną. Iure Municipali Articulo 27. Et Libro i, Articulo 5. Speculo Saxonum.

NIewiáſtá ktora ſye niepoczćiwie chowa/ tráci dobrą ſławę/ ále Imienia nie tráci: Abowiém tá przyczyná tego ieſt/że gdźieby dźiedźictwo ſtráciłá ſwoié / dałáby ſye iéy przyczyná / że z vbogſtwá mogłá nie przeſtáć ſrómotnie żyć. A wſzákoż że tho rozumié o wolnych Niewiáſtach/że Dźiedźictwá nie trácą. Ale Mężátká/ktoraby miáłá od Męża dożywotną opráwę albo opátrzenie/thá tráci Máietność ſwoię gdźieby to ná nie przewiedźiono. Speculo Saxo: libro i, articu: 5. Et Iure Municipali Articulo 22.

O Przedawániu / y o kupowániu Imienia / y o Wzdániu Práwá.

DZiedzicznégo imienia nie może nikt przedać / á oddalić od swégo Potómstwá / tego w któré też sam wnidźie / po Przodkach swych: oprócz tego / gdyby który syn álbo dźiéwka / bili Oycá albo Mátkę: álbo gdyby sye Rodźicy stárzeli / iżby ich nie chćieli chowáć / żywić: álbo iżby ié z Imienia wypądzali / álbo kthórymkolwiek obyczáiem o gárdło ich stali. Tedy ztych przyczyn mogą od nich oddálić Imienié Rodźicy ich: ale inák niemogą. A choćiaby przedał albo oddalił / tedy gdy óni nie przyzwolą / tedy Wzdánié nic nieważy: ále co kto sam kupi / czego nabędźie / to może bez przyzwolenia Dźiedźiców á Potómków swych / przedáć y dárowáć komu chce: á ma the moc miéć w Práwie: oprócz kto dźieći własnych Potómków swych nie ma / iedno Bráćią / thedy

wolno

wolno mu ſwé przedáć/ bez przyzwolenia Brackiego. Spec:Saxo:lib:i, artic:17 in Gloſſa. & lib:iij, Arti:83. & lib:i, articu:52. & libro i, Articulo 84.

BYdyby kto którą rzecz przedał/á przed Sądem nie wzdał: á ten komuby przedano/ byłby tego wdzierżeniu / á zásieby tego dochodził/á przałby że nie przedał/ gdyż tego w Kśięgách niemaß: tedy ten kto dzierży/bliżßy ieſt dowieść/że to kupił/ Swiadki/ przyśięgą/ niżliby tego dowodzić miał/że nie przedał/albo nie dárował. Abowiém ten który ieſt w dzierżeniu/lepßé Práwo za ſobą ma/niżli ten co go o to gaba albo pozywa: Bo powod niema zá ſobą wiecéy/ iedno Przyśiege á Swiadki / którymiby chćiał dowodzić: A ten kogo winią: ma zá ſobą dzierżenié/przyśiege y dowod przez świadki/iáko kupił albo mu darowano: á dowód ſámotrzećiemu przychodźi. vt de hoc Speculo Saxonum lib:i, Articulo 15. Et libro iij, Articulo 36.

DZieby théż było wątpliwé Práwo / ták powodowé/ iáko téż tego pozwánego co dzierży: tedy dzierżawcy ſkázuią dowód/dla tego/że lepßa Condicya tego co dzierży/ niżli tego co nie dzierży. Speculo Saxon:libro iij, Articu:4.

DZierżenié/ tho vtwiérdza Práwo kożdemu/

ktoby iákié miał: z kthórego żadny nie może być ruſzón / iedno Prawem przewyćiężony. Speculo Saxonum libro ij, artic: 24. et libr: iij, Articulo 83. Et Iure Municipali Articulo 29.

KToby Imienié przedał / á bronić był powinien / ieſliby bronić nie mógł / przeciw temu ktoby o to czynił Imienié: tedy ten komu Imienié przedał / powinien Imienié wrócić / swé pieniądze záśie wźiąwſzy / co zá tho dał. Iure Municipali Articulo 116. Et Speculo Saxonum Libro i, Articulo 9. & libro iij, Articulo 35.

ŻAdny niemoże lepſzégo Práwá innému ſpuśćić / iedno iákié ſam ma. Iure Municipali articulo 23. Et Articulo 29.

JMienié gdyby kto przedał / oprócz przyzwolenia Dźiedźiców / ná które Imienié ſpáść ma: Tedy takié przedánié nic nie waży / oprócz kto kupi ſam nábedźie / tho może przedáć bez przyzwolenia. A gdy Dźiedźictwo / álbo Imienie komu wzdawáią v Práwá / á ći którymby tá rzecz należáłá / bedąc przy Práwie milczeliby / á nie mówiliby áni przeciwili ſye temu: tedy potym przeciw temu iuż mówić nie mogą.

☞ W Práwie téż Máydeburſkim / kto co ſobie

przed

przed Práwem opráwi á záchowa / tho mu w Práwie ma idź. Specu: Saxo: libro i, articu: 52. & Specu: Saxo: libro ij, arti: 6. Et Iure Muni: Art: 20.

Dziedźictwo álbo Jmienié / ieśli kto dawa álbo zápiśuie: tedy to przed Prawem ma być vczynióno / dla tego / áby ty rzeczy porządnie szły / y dostátecznie mogły być doświádczoné / y dowiedźióné / gdźieby tego potrzebá byłá. Iure Municipali artic: 55. et arti: 20. et Articulo 140.

JMienié gdyby kto komu obiecał wzdáć / á w tymby vmárł nie dokonawszy tego / nie powinien tego Syn dźierżéć: Bo bliższy sye zostáć w Jmieniu Oycowskim / niżli ten co kupił. A wszákóż pieniądze wróćić powinien / któreby Oćiec zá to wźiął. Specu: Saxo: libro i, art: 9. A wszákże sye to ma rozumiéć / coby sam nábył á przedał: gdyż innégo dźiedźictwá nie może przedáć bez przyzwolenia Potómków własnych.

JMienié iáko iest dwoiákié / Dźiedźiczné y Ruchómé: ták théż dwoiáka spráwá około niego. Dźiedźictwá / á tego co ku dźiedźictwu należy / tego bez przyzwolenia własnych Potómków nie może nikt oddáć. Ruchómé rzeczy / kthóré z mieyscá ná mieysce mogą być przenie-

śioné /

sioné/ ty oddáć kożdy może álbo przed Sądem/ álbo Testámentem: oprócz Gierady á Hergiewetu. A to sye má rozumieć/gdy kto Niemocnym będąc/ śmierći sye iuż nádźiewáiąc /tákié rzeczy odkázuie. Speculo Saxon:libro i,Artic:52. Et ad idem Iure Municipali artic:21.& Artic:61.

JEDyby kto Dóm kupił/á kupiwszy żeby sye weń wprowádźił/áczby mu go ieszcze nie wzdano/ tylko áby iuż zadatek kupiwszy dał / w tymby ten Dóm zgorzał/ tedy ostátek zá co stárgował/powinien zapłácić/gdy iuż ónym mieszkánim potwiérdźił kupno. Gdźieby w tym Domu kupnym nie mieszkał/á przał sye żeby go nie kupił/Tedy bliższy sye odwiésć że nie kupił. Iure Municipali Articulo 140.

JEDy kto Imienié wzdawa / álbo że ié komu Dekretem przysądzáią: Thedy ten co by sye mienił bliskość mieć / ieśli oblicznie przy Sądźie będźie / ma zárazem przeciw temu mówić: ábowiem ieśli milczy á nie mówi o to/tedy iuż iákoby przyzwalał. Specu:Saxo:lib:ij,Artic:6. Gdźieby nie był oblicznie/ á był pod tymże Práwem/ma czás o to mówić Rok y sześć Niedźiel. Specu:Saxo:lib:iij,Articulo 83. Et Iure Municip: Arti:20. Et Speculo Saxonum libro i,Artic:70.

Gdźi:by

GDźieby kto przedał Jmienié/áleby go ieszcze nie wzdał/y dźierżenia nie dał: á ieśliżeby rzecz óná zginełá/ álbo iáką szkodę wźiełá: tedy ten ná tym szkoduie co przedał/á nie ten co kupił. A wszákóż ten co kupił/to co zádał/tráći. in Iure Ciuili. Et Iure Municipali articu: 140. Et Speculo Saxonum libro i, Articulo 9.

O Dawnośćiách.

DAwność o rzeczy dźiedźiczné/o stoiącé y o leżącé: Stoiącé / iáko są Domy/ Folwárki. Leżącé/ iáko są Role/Ogrody. A ták o tákié rzeczy/kto śiedźi pod iednym Práwem / iáko thozową / pod iednym Dzwonem: kto chce dochodźić/ma to czynić niżli Rok y sześć niedźiél wynidźie. Spec: Saxo: lib: iij, arti: 83. Et lib: ij, Arti: 36. & Articu: 44. & libro i, Articulo 70. et Artic: 28.

DAwność we wszytkich rzeczách iest: oprócz

rzeczy które przysłużaią Skarbowi wierzchniego Pana/albo Rzeczypospolitey:rzeczy Kościelne zginęłe/v kogoby zastane: sługy y niewolni/ktorzyby vciekli: rzeczy kradzione/albo gwałtem wzięte: Takie rzeczy dawności nie maią/ale w innych wszytkich rzeczach/tedy iest dawność. Specu: Saxo:libro i,Articulo 29. et lib:ij,arti:44. et Articulo 25.et Articulo 36.Libro eodem.

Dawność rzeczy Ruchomych/ktoby o nie nie czynił Rok y dzień/to iest/Rok y sześć Niedziel. Nieruchaiących rzeczy/gdy kto kupi/a za wzdaniem wedle Prawa dzierży/tedy kto pod iednym Dzwonem siedząc/Rok y sześć Niedziel milczy/dóydź tego nie może: ktoby niebył tam gdzie Imienie leży/chodził po służbach/po Rzemieślech/tedy dziesięć Lat dawność/ku dochodzeniu bliskości albo Imienia/ktoreby nan wedle Prawa przysłużało. A ktoby w ziemi niebył/ale w cudzych ziemiach/temu trzydzieści Lat y Rok idzie dawność. Specu:Saxon:lib:ij,Arti:44. Et Iure Municip:arti:21.& Artic:140.Et Specu: Saxonum libro i,Artic:28. Et libro ij,Articu:31.

Zastáwne Imienie/to dawności nie ma/że ie zawsze bliższy może wykupić. Speculo Saxo:lib:ij,arti:24. Et Iure Muni:arti:20.et Ar:140.

DAwność nie iest w żadnéy rzeczy / gdźie niemáß dárowánia álbo przedánia / to iest Zapisu ná co: álbo iż kto dźierży / gdy iedno zá Práwem nie dźierży: tedy wtákiéy rzeczy dawności nie máß. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 44. Et libro iij, Articulo 4.

DAwność nie idźie Dźieciam póki Lat nie máią / oprócz gdy iuż ku Látóm przyyda: tedy gdyby były tám oblicznie podtym Práwem / á nie mießkały nigdźie indźie / á milczałyby rok y ßeść Niedźiél o swą krzywdę: tedy iuż dawnością tráćić mogą. Iu: Mun: arti: 21. et liti, Ar: 70.

DKrzywdy iakié gdy ná kogo żálnią: póki Rok nie minie / ma odpowiedáć: gdy Rok minie / ten który sye mieni mieć krzywdę / niema iuż mieyscá o to czynić. Specu: Saxo: li: iij, Art: 31.

DLugách / á odłużnikách.

DLug iáki / gdy Zóná zá Mężá viśći/ á Mąż vmrze / á ostáwi Jmienié po sobie/ná któ-rymby óná miáłá Dożywoćié: tedy táka Zóná zostáła po Mę-żu/nie powinná długów Mężowych płáćić/cho-ćiaby sye zá nié viśćiłá: ále Potómkowie będą winni płáćić/póki ónégo vmárłégo Jmienia s-stáwa: A gdźieby iego Jmienia nie dostało/tedy dopiero Zóná/zá co sye viśćiłá/powinná płáćić z swégo. Bo Zóny nie powinny płáćić długów Mężów swych. Speculo Saxonum lib:i, Arti: 20.

DLug théż gdyby kómu miano płáćić / ná dźień náznámiónowány/ á ón by niebył: Tedy iedno ón dźień stráći/ ále pieniędzy á dłu-gu swégo tym nie tráći. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 11.

GDźieby kto znał dług/á dawał fánty ál-bo Jmienié / á powiedałby że pieniędzy niema/áni śrébrá/áni złotá: tedy ma przyśiądz/ że thego niema: á Dłużnik będźie powinien od niego bráć to co dawa: A Vrząd Mieyski przy-śiegły/ma to oszácowáć zá co stoi. Specu: Saxon: libro i, Articulo 70. A iesli ma czym płáćić/te-

dy do

dy do ośmi dni/ potym do trzech dni/ potym do dwu dniu/potym do Zachodu Słońcá/ álbo do iutrá / ma być ſkazána płaca : oprócz żeby Gość był/ ktoryby iednego dniá do Sądu przyiechać nie mógł/tedy ták przekiego Roku płácić niema. Spec: Saxo: libri, Artícu:5.& Iure Muni:Arti:27. A ieśli zakład/ to ieſt/ thy rzeczy koſztownieyſze niżli dług/ przytym to zoſtawa/ co nádwyſz czyie ieſt:ieśli nie doſtánie/tedy ten powinien dołożyć á zápłácić. Specu:Saxo:libro i,artí:70. et Iure Munici:arti:46.et Arti:27. To też co da w zakłádzie dłużnik/thedy ten kto pożyczył/ może obrać miedzy tymi rzeczámi co chce brać. A gdźieby ruchomych rzeczy nie doſtáło/tedy z dźiedźictwá ma być płácono. Specu: Saxo: libro iij, Artic: 39.

Długów gdy ſye kto przy / tedy mu przychodźi odwod iako nie dłużen. A ieśli ſye nie przy długu / ale powieda że zápłácił : thedy sámotrzeć ma przyśiądz że zapłácił:oprócz gdźieby Sądem nań dowiedźiono/ álbo gdźieby zápiſány dług był/ á ón by ſye przał/ tedy odprzyśiądz ſye nie może:gdyż to co ſye Práwem dźieie/ Práwem by ſye też to vkázáć miáło/że zápłácił. Iure Municipa:artic:27. A gdy kto dług zna/tedy ma być ſkazána płaca do dwu Niedźiél: á gdy dług wielki thedy do dwu naście Niedźiél. Speculo

Saxo:li:ij,arti:6.Et Iure Municipali Articulo 34.

DŁugi ktore zostáną po vmárłym / thedy naprzod przed wszytkimi długi / ma idź nakład ná Pogrzéb/á potym Sługam myto ich/ y wiáno álbo oprawá ma naprzod idź przed innémi długi: á zwłaszcza/ ieśli sye piérwéy oprawá stała/ niżli Máż ná tym Jmieniu długi zápisał:á Dłużnicy przed trzemidźiesty dni o dług ktory im vmárły był został/ nie mogą Potómkow gábáć/áni Sędźia może ich ćiągdzać. Speculo Saxonum libro i,Articulo 22.

DŁugu áby nie płácił Dźiedźic / iżby sye przał/że Spadku nie wźiął:ieśli nań dowiodą/że fałszywie zaprzał / á iż Spadek wźiął: tyle dwoie ma zapłácić/ile dług nie śie. Speculo Saxonum libro i,Articulo 6.

DŁużniká swégo ieśli kto pociągnie do Práwá/ ieśli nie osiądły / tedy Vrząd gdy go stroná powodna o tho żąda / powinien takiego viśćić/áby Práw był/á Práwu dośtał: Ma téż miánowáć powod iáki to dług o ktory pozywa/ áby obwiniony mógł tym lepiéy wyrozumieć á obáczyć/mali znáć álbo przeć. Iure Municipali Articulo 34.

CHYROgráff ieśliby kto miał ná Dług / á czásby minął / kthóry ná Chyrografie opisano zápłáćić : ieśli powié Dłużnik że zapłacił / sámotrzeć tego ma dowiéść / to zwyczay tak nieśie: á zwłaszczá gdy iuż czás minie / na który zapłátá być miáłá.

DLugi / iáko sye piérwéy nápisáło / płácą zrzeczy Ruchómych / álbo Dźiedźicznych. A gdźie by Dłużnik nie miał czym płáćić / tedy do więźienia ma być dan. Speculo Saxonum libro i, articulo 70. et Speculo Saxonum libro iij, Arti. 39.

O Dług troiá odpowiédź / á káżda ma osobliwé Práwo : ieśli prosto żáłuią / żeś mi winien : Ten co go winią / ma przyśiądz sam iż nie winien : ieśli rzecze żem zápłáćił / tedy sámotrzeć ma przyśiądz iż zápłáćił. Jeśli rzecze żeś mi to odpuśćił / á ten sye k temu niezna: powód bliższy swą przyśięgą tego dowiéść / że nie odpuśćił. Specu: Saxo: lib: i, articu: 65. et libro ij, Articulo 6.

O Dług gdy kto szpéruie ná cudzé Jmienié / Tedy piérwszy Szperunk / ten idźie náprzód : wszákóż ktoby nie przypozywał / ná trzy Sądy vczyniwszy Szperunk / á ón coby poślédz

szperun-

ſperunkował / będźie przypozywał / y przewiedźie pierwéy Práwo/áż do końcá: Thedy ten iuż będźie bliżſzy Imienia/niżli ón co pierwéy ſperował/á w Práwie nic nie czynił. Gdźieby théż kto/ áczby ſperował inny przed nim / przyſzedł poſlédz/y ſperowałby / á vkazałby Zapis álbo Chyrográff/ktoryby miał ná Dług/tedy iednák przed ónymi co pierwéy ſperowáli/á Zapiſu áni Chyrográffu nie mieli/ tedy tego ſperunk pierwéy póydźie/ chocia poſledni: gdy iedno Zapis vkaże álbo Chyrográff. To w Procesie Sądowym ták ſye záchowywa.

SLugi / rozmáitymi ſye obyczáymi płácą: Ale gdy iedno świádectwo thego będźie iż to zápłácił/ tedy od płácenia wolen/ gdy będźie świádectwo doſtáthecznė / godnė / tych co wiedzą / álbo co ſłyſzeli/ álbo widźieli/ iż tho co pożyczóno/że zápłácił. Długie też / iż da kto rzecz ſwoie / za tho co mu dłużen / á Dłużnik to przyymie/tedy iákoby gotowe pieniądze dał. Trzecie/ iżby kto był co winien Głuchowi/ ktory mówić nie może/ tedy świádectwo tych ktorzy widźieli że mu dano/waży. Czwarte/ ieſli Dług ſwóy vkaże ná ſwym innym dłużniku / á ten komu winno tho/ przyymie / y ná tym przeſtánie: Tedy ci co ſłyſzeli/świádczyć mogą.

Speculo Saxonum libro ij, Articulo 6.

O Swiádkách/ o Dowodźiech/ y o Odwodźiech.

Dyby kto powiedał/ że mu był vmárły winien/ y vpomina sye bliższym po śmierći vmárłego/ iako synowi po Oycu/ albo Brátu po Brácie/ álbo inszym bliższym: przyszło by odwiéść sye sámosiodmym/ że ich Przodek nie był winien tego długu: A wszákoż iżby snadź Potómkowie nie wiedźieli o tákim długu/ á ten co powieda że mu dłużno/ pewnie wié: thedy temu kto o dług żałuie/ sámosiódmemu przysiegá przyydźie/ y ma dowiéść sámosiódm/ iáko mu było winno. A gdy dowiedźie/ płácić mu máia bliższy. A to sye rozumié/ gdźieby bliższy przysiądz nie chćieli/

á puścili dowód powódowi. Speculo Saxonum libro i, Articulo 6. & libro iij, Articu: 31. Et Iure Municipali Articulo 67. & Articulo 103.

GDy kto żáłuie ná kogo o rzecz niewidoma/ktorey pokázáć nie może: tedy obwiniony bliższy sye odwieść. Ale ieśli pokaże kthórą rzecz/ktora ma lice/suknią/kóniá/bydle/ álbo równé téy rzeczy: Tedy powód bliższy dowieść/iż to iego rzeczy są. vt de hoc Speculo Saxonum Libro i, Articulo 15.

SWiádkowie nie máią ináczéy świádczyć/ iedno że pewnie wiedzą / álbo że byli przy tym/ gdy sye thá rzecz sstałá / albo iż słyszeli od niego co nań żáluią/że powiedał albo zeznał/ że ták było iáko ten żáłuie: y gdyby przysiegali/tedy máią przysiegać że wiedzą o tym/ że to rzecz spráwiedliwa iest/o co przysiegáią. Jeśli o Dziedźictwo álbo o Dźiedźiczné rzeczy świádectwo ma być/álbo o Długi że ié zápłácóno/któreby były nie zápisáné: Thedy to ludźie osiedli czynić á świádczyć pod przysięgą máią. Ale o Długi prostę zápłácóné / tedy może świádczyć / chociá nieosiádły. Iure Munici: artic: 106. et Artic: 107. et Arti: 108. & arti: 109. et arti: 110. et arti: 112. Et Specu: Saxon: lib: ij, Articu: 11. & Articulo 22.

SWiádek ieden w Práwie Máydeburſkim nie waży nic / iedno dwá álbo trzey. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 54.

SWiádczyć nie może Człowiek złéy ſławy/ áni nágániony/ ſzalony/ dźieći co lat niemáią. Speculo Saxo: lib: i, Articu: 8. A Niewiáſty nie mogą świádczyć / iedno w niektórych rzeczách / które ſą w Práwie opiſáne: iáko o thym wyżſzéy.

SWiádectwo Swiádków nie waży nic/áż piérwéy przyśiegą: á na Swiádki/kto ſye ciągnie/ ieſli nie dowiedźie/ vpada w ſwéy rzeczy. Specu: Saxo: lib: i, artiſ 3: et lib: iij, Articulo 19.

SWiádczyć gdy Ráyce máią/nie trzebá im przyśiegáć/ kiedy iedno tho świádczą/ co ſye przed ich Vrzędem działo Rádźieckim. Abowiém ponieważ przyśiegli ná Vrząd/tedy im ma być wierzóno. Ale gdy świádczą/ tylko z oſob ſwych/ iżby nie tego świádczyli/ co ſye przed ich Vrzędem działo: ále z oſobná / gdyby iáką rzecz extra Iudicialiter factam, świádczyli komu/ że byli przy thym / kiedy ſye ſtáło álbo działo/ że wiedzą o tym: tedy tákowé świádectwo nic nie waży/chociá Ráycá świádczy álbo Przyśie-

żnik/álbo Wóyt/áż przysięga iáko inßy Swiádek/gdyby im wiáry dáć niechćiano. Iure Muni: articulo 102.& Artic.11.& Arti:32.& Arti:74. Et Speculo Saxonum libro iij,artic:25.

BDy ná kogo żáłuią/á świádki nań máią/ tedy nie może obwiniony sam przeciwko Swiádkóm odyjdź: Ale z tylémże Swiadków ma sye oczyścić. Specu:Saxonum libro i,artic:15. Et ad idem Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 11. Et Iure Municipali Articulo 75.

PRzysiężnicy máią świádczyć/gdy kto komu wzdawßy Jmienié/da w nié Wwiązánié/á ich świádectwo ma mieć mieysce: y co óni w thákiey rzeczy świádczą/powinien poświádczyć Sedźia álbo Wóyt/co óni znáią. Spec:Saxo:lib:iij,arti:88.& arti:25. Et Specu:Saxo:libro i,arti:8. Iure Muni:artic:32.& Arti:52.

SWiádek nie wezwány/áni k temu z Práwá przypedzony/ku Swiádectwu może być nie przypuszczon: Abowiém kto świádczy bez potrzeby/á w przysiege sye wdawa/podeyrzenié o sobie czyni/że ztákiego świádectwá pożytek mieć ma/álbo z przychilności/álbo że lekki człowiek/álbo ßalony/gdyż tho ßalonego oby-

czay/cho-

czay/ chocia go nie pytáią/tedy powieda. A ták táki może byc od Swiadectwá odrzucon / á ku Swiadectwu nie przypuszczon. Speculo Saxon: libro iij, articulo 31. et libro i, Articulo 8.

Z Gode kthórą strony miedzy sobą vczynią/y zakład w tym założą/powinien kożdy dzierżéc: á ieśliby która stroná zrussyłá to/á niechciáłá tego dzierżéć/ á pociągnełaby o to do Práwá drugą stronę: tenby powiedział / że sye o to ziednał: Tedy bliższy tego dowieść Jednaczmi/ że sye ziednał / á niżli ten co sye przy / że Jednánia nie było. Speculo Saxonum Libro i, Articulo 8. Et Iure Municipali Articulo 51. Et Articulo 53.

DOwodzić ná którą rzecz iest Rok zawity/ á ku wywiedzieniu Swiadków / Rok y sześć Niedziél ma być dan. Speculo Saxonum libro i, articulo 62. Et Iure Municipali Artic: 75.

DJmienié álbo o Dziedzictwo / gdyby komu przyszedł Dowód: tedy ma dowodzić sámośiódm. A wszákoż Práwo dzierży/że może sámotrzeć/gdy iedno z ludźmi ośiádłymi/á z tymi co do tegoż Práwá przysłuszáią/przyśieże. Iure Municipali Articulo 106. Et Articulo 107. & Articulo 108.

NA świádki kto ſye bierze/ álbo komu przyſiege ſkażą / á doſyć themu nie vczyni ná Roku ná ktorym dowodźić ma/ ſwą rzecz tráci: oprócz ktoby Legale impedimentū przyniośł/ czemuby tego ná ten czás vczynić nie mógł. Specu Saxonum libro i, Artic: 62. Et libro ij, Articu: 12.

SWiádkowi ktoryby świádczył zá kim/iżby mu kto przygáne vczynił: zárázem thego ma dowieść/w czym go wini. Speculo Saxonum libro i, Articulo 51.

CZłowiek kożdy bliższy ieſt / gdźieby mu ſzło karánie ná gárdle/álbo ná zdrowiu/álbo też o Imienie/bronić tego/ á odwodźić ſye/ niźli by go kto pokonáć miał. A tho ſye ma rozumieć/ gdźie iáwna rzecz nie ieſt. Speculo Saxo: lib: i, articulo 8. & Artic: 15. et Articu: 18. & Articu: 64. Et libro ij, artí, 26. Et lib: iij, articu: 38. et Arti: 37. Et Iure Municipali Articulo. 111.

CI ktoryż ktorey rzeczy dochodzą dla potwarzy/dowodzą ſwey rzeczy Swiádki godnymi/ álbo dowody bárzo ſłuſznymi / álbo Sądowymi rzeczámi niewątpliwymi. Speculo Saxonum libro i, Articulo 66.

DOwód żadny nie iest dostátecznieyszy / á pewnieyszy/iedno który Sądowy iest/ bo tu iuż przyśiegi nie trzebá: Abowiém co sye przed Sądem sstánie / tego iuż nikt záprzéć nie może. Speculo Saxonum libro ij, artic: 18. et Artic: 19.

O Przyśiegách.

PRzyśiądz gdyby kto miał o kthorą rzecz obwinióny / żeby sye Przyśiegą odwiéść miał: tedy może chceli puśćić Przyśiege powodowi co nań żáłuie: á Powód mu iéy záśie zdáć nie może/gdy ią przyymie/iedno przyśiądz chceli. Acz to o Rekoymiách nápisano ná przodku / ále też to ma być rozumiano o Powodźie y o obwiniónym. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 11.

REki swéy gdyby sye kto przéć chćiał / że nie pisał Listu álbo Chyrograffu/álbo iákiégóżkolwiek fálszu/ kthórymby nań dowodzóno:

tedy po-

tedy Powód sámotrzeć przysiągßy/bliżßy nań dowieść iż tho iego ręki pisánié / niżli sye ón odwieść. Iure Municipali Articulo 109.

PRzysiege ieśliby komu skazono z Práwá/ ktoryby był z inney Jurisdicyey / to iest z innego Práwá/á czás by był iáko w Práwie zową Ligatus, to iest Wiązány/w ktory czás żadnych przysiąg nie czynią: tedy Sędzia niema odkładáć tákiey przysięgi: oprócz iżby Stróná przyzwoliłá. A kożdy wßędy przysięgą odéydzie gdźie nań iáwnego dowodu niemáß. Iure Municipali: artic: 117. Et Speculo Saxonum lib: i, Arti: 7. & Articu: 15. & Articu: 18. Et libro ij, Articulo 10. Et Iure Municipali articu: 46.

GDy kto po vmárłey rece Długo iákiego dochodźi/tedy ma sámośiódm przysiądz. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, Articulo 6. A ieśli też kto ná kim długu dochodźi z Swiadki/powinien z tylemże Swiadków sye oczyścić: Iure Municipali Articulo 103. & Articulo 67.

Z wyczay też to dzierżą/że kogo winią o co/á zwłaßczá o Długi/á ón przysięgą odchodźi/ á czyni to iuż nie raz/ále wielé kroć / ku ludzkiéy ßkodźie: táki iuż bywa podeyrzány / y niedopu-

ßczáią mu

szczáią mu sámemu przysiegáć/iedno z świadki. To sye zwyczáiem záchowywa / á zwyczay dobry iest zá Práwo. Bo kto czesto ná cudzą szkode przysiega/ nie przystoyna rzecz áby mu sámemu wierzono.

PRzysiege komu skażą/ álbo że sye sam ná to pozwoli/ też przed Jednaczmi: Thedy gdy temu dosyć nie vczyni/rzecz swą trácí. A Jednaczmi może kożdy dowieść/nie ináł iákoby sye to przed Sądem dźiało. Speculo Saxonum libro í, Articulo 8. Et libro íj, Articulo 11.

SDyby kto przysiądz miał/y byłby gotów tho vczynić czásu náznámionowánego/ á Powódby przysiegi słuchác nie chćiał / będąc oblicznie/álbo też na Roku nie stánął/áby przysiegi przysłuchał: Tedy ten iuż od przysiegi wolen/y ma to iuż ták ważyć iákoby przysiągł: oprócz żeby ten co miał przysiegi słuchać/ vkazał Legale impedimentum, czemuby ná ten czás nie mógł być. Speculo Saxonum lib: íj, Articulo: 11.

O Jednániu á Zgodách.

JEdnánié/kthóréby sye sstało nie przed Sądem/tedy śiedmią Swiádków ma być dowodzóno: Y ma the moc Jednánié/iáko też rzecz osądzóna: Abowiém przysłusze to/wiáre chowáć miedzy Ludźmi: co sye ieden raz podoba y stánie/ thego trzebá strzédz y dźierżéć. Aczkolwiek nápisano iest w Texćie/ iżby sámośiódm miał dowiéść Jednánia: Ale iednák ták w Práwie nápisano/ że iedno sámotrzeć dowodźi. Iure Municipali articulo 52. Et Articulo 53. Et Speculo Saxonum libro i, Articulo 8.

JEdnacze gdy iednáią/tedy co wyrzeką/áby to dźierżano/zakład záłożyć máią. Iure Municipali Articulo 53.

O Rekoy-

O Rękoymiách.

Rękoymie są dwoi / Jedni którzy ręczą zá kogo/ przed Sądem álbo Vrzędem. Drudzy którzy ręczą tám ná stronie/ći mogą ieśli sye przą Rękoiemstwá przysięgą odidź. Ale Rękoymie co Sądownie ręczą/tedy kiedy Jśćiec nie stánie/ powinni zań odpowiedáć: á ná Jmienié álbo ná máietność dłużnikowe/ nie ma sye śiegnąć wierzyćiel/ áleż pierwéy z Rękoymią czynić będźie ten kto pożyczył. Spec:Saxo:lib:iij,arti:9.et Iu:Muni:Ar:117.

Rękoymie powinni są zá tego odpowiedáć zá kogo ręczą: y kogo ręczą ná postáwienié/powinni go stáwić:á ieśli go nie stáwią/tedy powinni zań płácić: oprócz gdy kogo wyręczą/ o ty rzeczy o któréby kto gárdło zásłużył/ á w tym vćiecze wyręczóny/ tedy tych pokut/ któréby ón miał mieć/nie powinni óni nieść/iedno powinni płácić zań/to coby wedle Práwá vstáwy/á ważności ónéy rzeczy było. Spec:Saxo:lib:i,articu:65.Et Iure Municipali Articulo 31.

PO tómkowie powinni Rękoymie wybáwić

z Rekoiemſtwá/ thy ktoʒy reczyli zá Oycá ich/ ktoʒy vmárł. R ieſli Jmienié álbo maietność po vmárłym wezmą/powinni dług zápłácić: Jeſli nic po nim nie wezmą/płácić nie powinni. Speculo Saxon: libro iij, Articulo 10.

Rekoymia ieſli zá kogo reczył/ iż miał przyſiądz/ tedy ieſli vmrze ten zá kogo reczył/ powinien ſam Rekoymia przyſiądz/ to co Jśćiec vczynić miał/ álbo zań płácić. A gdźieby w tákiéy mierze Rekoymia przyſiądz nie chćiał/ tedy może puśćić Przyſiege temu/ ktoʒy go o Rekoiemſtwo Práwem gáda. A ten Powod chćiaby mu záśie Przyſiege wzdawał Rekoymieniu/ tedy nie bedźie záśie powinien Rekoymia przyſiegáć. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 11.

Rekoiemſtwo/ktoréSądownie ma być czynióno: Naprzód o Szkodę/ ktoréyby ſye trzebá nádźiéwáć/ iż kto ma Dóm zgnily/ może Sąśiádowi przez to ßkodá być/ álbo co podobnego k temu: álbo iż ſye kto iśći/ aby ſtał ku Práwu/ á vſpráwiedliwił ſye. Téż Opiekunowie/ ktoʒy czynią Jſtotę Dźieciam/ ktoʒymi ſye opiékáć máią. Iure Munici: articu: 27. Et Speculo Saxonum libro i, articu: 65. et libro iij, Articulo 17. Rekoymie/ gdy zá kogo recza ſpólną reką/ ieſli iednego zá wßytki pociągną do Práwá/

wszytek Dług płácić powinien. A wszákoż ma mu być záchowaná Akcyá przeciw drugim Rękóymiam/co z nim reczyli/áby swoie cześć co ná nié przyydźie zápłácili. Gdźieby też ten ieden zápłácić niemógł/tedy iednák ná drugich ten komu dłużno/dochodźić może. A gdźieby wszyscy pozwano/tedy iuż kożdy powinien zá sye płacić co nań przyydźie / zá co reczyli. A gdźieby kto dług zápłácił: á ten komuby zápłácono/przalby sye tego/ Thedy temu dowód przyydźie ze dwiemá Swiádkomá/kto powiedźiał że zápłácił.

A gdy ma kto Rękoymią po kim/ tedy nie może piérwéy z Jstcem dźiałáć/ áż piérwéy z Rękoymią będźie o to czynił. Specu: Saxo:lib:iij,Arti:6 Et lu:Mu:ar:31.et li:iij,art:39.et lu:Mu:Ar:117.

Reczyli kto zá kogo/ tedy ten komu dłużno/ Tedy nie może piérwéy z swym Dłużnikiem czynić/áż z Rękoymią piérwéy. Specu: Saxo:libro iij,articu:39.Et lure Muni:Articu:117.

Rękoymia/ gdy reczy Kóniá/ álbo iákié bydle postáwić/á w tym Kóń álbo ono bydle zdechnie: Tedy ieśli go pozowa/áby ono bydle postáwił: ma skórę onego bydlecia przed Gád przynieść. A gdźieby mu nie wierzono/żeby onego bydlecia skóra była/ma przysiądz/tedy będźie wolen. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 10.

WYreczyłby kto kogo ná poſtáwienié / á tenby w tym czáśie vmárł / żeby go Rekoymia poſtáwić nie mógł: Tedy gdy dowiedźie Rekoymia żeJśćiec vmárł/wolen od Rekoiemſtwá/nie powinien zá to nic ßkodowáć. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 10.

NA Rekoiemſtwo nikogo nie máią dáć ná wietßą ſumme/iedno iáko ieğ máietność nieśie: oprócz długu. Tedy iáko wielki dług/ták wedle téy ſummy / ná Rekoiemſtwo może być dan. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 10.

REkoiemſtwo powinna rzecz ſtáwić / gdy ſtroná żąda/ themu kto Jmienia nie ma. Ośiadłemu nie potrzebá: álbo gdyby kto zakład dał/gdyż kto ma czym płáćić/álbo zakład kładźie: wiecéy czyni niżli ten co Rekoymie ſtáwi. Specu: Saxo: lib: ij, Articu: 5. Et Iure Munici: Artic: 27.

REkoiemſtwo kto żáłuie że mu reczóno o dług/ten kto przy/tedy przyśieże ſam: á ieſli z Swiádki żáłuie/ſámośiódm ma przyśiądz. Spe: Sa: li: ij, arti: 6. et li: ij, art: 85. Iu: Mu: Arti: 31.

REkoymiemu wßytká obrónа należy/ y ma ią mieć/ták iákoby ią téż iego Jśćiec miał. to ieſt Príncypał zá ktorégo reczył. Specu: Saxo: lib: ij, arti: 4. Et Iure Muni: artic: 34. & Artic: 117.

O Gwałćiech/ Gwałtownikách/ o Mężobóystwie/ y o Zánach.

KTo komu Gwałt czyni/ á ná ten czás wobrónie gdy Gwałtownikà zabije/ nic zá tho nie pokupi/ ieśli sámotrzeć tego Przyśięga dowiedźie/ iż to ná swym Gwałćie vczynił. Abowiém nie wkoźdey rzeczy winien mężobóystwá/ á owszem ten co tho w swéy obrónie vczyni/ á kto bróniąc ciáłá y żywotá swego/ vdźiała tho/ ma być rozumiano/ że słuszńie á nie przećiw Práwu to dźiała. Lotry też ná drogách koźdy zábić może: Abowiém ten kto sye bróni słuszńie to czyni: á ten kto sye ná drugiego śiega/ niesprá-wiedliwie to dźiała. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 69.

GWałt kto vczyni w dźień Swiety/ tedy bronić go tho nie może: Ale przedśie ma być sądzón thež y Dniá Swietégo/ gdźieby był poiman. Specu: Saxo: libro ij, arti: 10. et Artic: 66.

GWałtem ktho by komu Jmienié wźiął/ któréby nań miało spáść/ nie doczekawšy śmierći tego/ po którymby ié spadkiem miał wźiąć/ Práwo swé trácí. A Syn może być wydźiedźiczón/ thym obyczáiem/ gdyby odiął Jmienié Rodźicóm swym zá żywotá ich. Speculo Saxonum Libro ij, Articulo 84.

JEśliby kthóry Człowiek był ránión/ á vmárł z rány: álbo że ten co ránił wymawiałby sye tym/ że nie z rány vmárł/ ále że mu inna chorobá przypadłá: tedy ma to stać ná świádectwie Lékárskim/ kthórzy ránnégo léczyli. A ieśli gdźie sye to sstánie/ że iedno ieden Lékarz iest/ tedy ma stać ná iego świádectwie/ á zwłaszczá gdyż ná wielu mieyscách taki Lékarz przysiegły bywa. A ieśliby vmárł trzeciégo dniá ránny/ thedy iuż ma być rozumiano/ że z rány vmárł. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 16.

ZAbićié głowy/ w Máydeburskim Práwie/ płaca ma być całym Wergieltem/ tho iest/

dwádźieśćia Złotych Polſkiey monety. Ale wedle zwyczáiu/ktory ſye w Polſkim Práwie záchowywa / Tedy z tych Miaſt / w ktorych wżdy ſą Ludźie znákomitſzy/ zá głowe trzydźieści Grzywien. W mnieyſzych Miáſteczkach/pietnaśćie Grzywien. We Wśi/ dźieśieć Grzywien.

KOmu wezmą Imienie gwałtem / álbo z niego wybiją: Napierwey/ niżli ſye też tá ſpráwá przetoczy álbo dokońa/ ma być w dźierżenie wrocón wybity. A gdźieby go do Práwá ciągnióno álbo pozywano / nie powinien odpowiedáć/ ázby mu pierwey imienie wrocóno/ które mu gwałtem wźieto. Speculo Sáxonum Libro ij. Articulo 10.

GDy co zábiją Oyce/Mátki/Dźiádá/Ciotke/ krewné ſwoie /álbo ácżby ſam nie zabił/że o tym wiedźiał / álbo nápráwił: záſzyty w worze z źwierzety/ ktore ſą w Práwie nápiſáné/ma być w wodę wrzucón / á vtopión. Speculo Sáxonum libro ij. articulo 14.

NA Gwałćie álbo ná złym vczynku / kogo poimáią / ná Rękoiemſtwo nie ma być dan: iáko o tym Specu: Sáxon. lib. iij. artic. 9. Et Jure Mun. artic: 117. Acz też przy/tedy go

to wspómoc nie może: Abowiem powód sámośiódm go poprzyśiądz á dowiéść nań może. Ortelu téż łáiáć: á przeto przéć sye nie może/ gdy go ná iáwnym vczynku poimáią: álbo téż vczyniwszy że vćieka/ imą ij w tym: álbo iesli kradźióné rzeczy w ieg̊ skrzyni/ álbo kómorze/ gdźie sam klucz nośi naydą sye: oprócz żeby kto inny klucz nośił/ álbo żeby go indźie chował/ żeby go kto dostáć mógł: álbo żeby były rzeczy ták małé/ żeby ié mógł dźiurą álbo oknem wrzućić: Tedy sye o tákié rzeczy spráwić może/ że ich nie vkradł/ áni o nich wiedźiał. Specu: Sáxo: lib: ij. artic. 35.

KTo zábije vmyslnie/ wedle Práwá ma być karan. Kto zábije przygodnie/ iż to iáwno bedźie/ gárdła stráćić niepowinien/ iedno zápłáćić. Speculo Saxon: Lib: ij. Artic: 38.

DRány nie może być obwinión/ iedno ieden z drugimi czynić może/ iáko z pómocniki/ iż sye mogą odwiéść: A wszákóż y pómocnicy iesli sye znaią że bili/ tedy bedą ták winni/ iáko y ten kogo obwinióno. Speculo Saxonũ Libro iij. Articulo 46.

ZA gwałtowné rzeczy poczytáią/ co w Práwie Máydeburskim zową Manuale factũ,

Złodźieystwo/kogo ná nim vchwycą: Mężobóystwo/ vmyślné nie przygodné: gwałt domówy/ álbo téż y gdźie indźie rozbóy: v kogo téż rzeczy krádźióné naydą w iego kómorze/gdźie sam klucz nośi czegoby oknem wrzućić nie możóno. Speculo Saxon. libro j. artic.26.et lib: ij. artic. 35. et artic.54. et Jure Mun: artic.27.et art. 115.

GDyby kto miał krzywde od kogo / á Práwem tego nie dochodząc / samby sye tego mśćił: tedy Práwo swoié iuż tráći. Bo nikt w swéy rzeczy Sędźią nie ma być / áni sam sobie spráwiedliwośći dźiáłáć/á gwałtu drugiemu. Speculo Saxonum Libro iij. Articulo 13.

SJné rány kto obwiedźie Vrzędem / á vráże ié: bliższy iuż ná nié dowiéść / niżli ten kogo winią/ gdyby przał á chćiał sye odwiéść. Jure Municipali Articulo 89.

GWałtem nikth nikomu Jmienia nie ma bráć / áni dźierżenia odéymowáć: áléżby piérwéy Práwem tego doszedł/ iżby mu dźierżenié przysądzóno. Jesliżeby téż rzecz kto swoie nálazł v kogo/á gwałtem ią wźiął: rzecz one tráći. Jesli téż kogo gwałthem z dźierżenia wypedźi/ iáko Gwałtownik ma być karan. Jesliby téż

kto mniemał że iego rzecz á wźiął cudzą: tedy gdy przyśieże /że to omyłką vczynił: dwá kroć zá co rzecz ſtoi/ ma zápłácić: gdźieby tego nie dowiódł przyśięgą/ tedy ma być karan iáko łupieżcá. Speculo Sáxon. lib. ij. artic. 70. A kto co gwałtem dźierży /á nie za żadnym Práwem/ tedy dawnośći w tym niemáß. Speculo Saxon: Libro iij. Articulo 4. Et lib. j. artic. 29.

Gorące Práwo kogo imą ná nim/ że mu o gárdło idźie/ iáko o Mężobóyſtwo/ álbo o Gwałt: tedy trwa czterzy á dwádźieśćiá godźin. A gdy minie gorące Práwo/ tedy oprócz ſłußnéy przyczyny /iżby ná ten czás przećiw tákiemu nie możono poſtępić: o gárdło iuż tákiemu nie idźie/ ále płáćić á doſyć czynić ma. Speculo Saxon. lib: ij. artic. 9. et lib: j. artic. 66.

Gwałt domowy / álbo gdyby kto Złodźieiá w domu ſwym záſtał/ tedy tho ma wedle obyczáiá obwołáć: Bo tákie obwołánie ieſt iuż początek ſkárgi /á zá tym pokónáć go sámośiódm może/ gdyby go ná iáwnym vczynku iąć nie możono. Speculo Sáxon: libro ij. artic. 64. Et Jure Mun: artic. 36. et art. 37. A gdźieby zá rázem gwałtu nie obwołano/ tedy iuż ſye bliżßy odwieść obwinióny. Jure Municip. artic. 38.

A tákie

A takie wyſtępy gdźie ie obwołáią/á dowod iuż ná nie bedźie iáſny/ Tedy iuż popżyśiegáć nietrzebá. Speculo Sáxonum libro j. articulo 15. Et Jure Munic. artic. 40. A iáko Złoczyńce/ o ktory iáki wyſtęp máią być karáni/ tedy to ieſt Speculo Sáxon. Libro ij. Articulo 13.

ZA rány nie ſzkodliwé/ ſzelągów trzydźieśći: á Gedźiemu zá wine /ſzelągów oſm. Spec: Sáxo: lib: ij. artic. 16. Támże w tym Artykule ſtoi: Gdźieby też pálec álbo zab wyćieto/ álbo wybito/ zapłátá ma być/ Wergieltu dźieśiąta cześć: to ieſt kopá/á Sedźiemu ſzelągów ſześćdźieśiąt. A ty ſzelągi wedle Práwa Gáſtkiego/ ſą ieden zá dwánaśćie pieniędzy. A wſzákoż Práwo poſpolité/ to ieſt Státut Koronny/ obmawia ták/ że o rány y o głowe/ w Mieśćiech y we Wśiách/ nie Máydeburſkim Práwem/ále Polſkim ma być ſądzono. Aczkolwiek tego nie nápiſano/po czemu głowá ma być płácona człowieká Mieyſkiego: A wſzákoż z zwyczáiu ták dźierżą/ Iż z tych Miaſt gdźie ſą wżdy Ludźie znákomitſzy/álbo Kupieccy/tedy zá głowe trzydźieści Grzywien. Z Miáſteczek tych mnieyſzych/ tedy pietnaśćie Grzywien. Za Kmiecią/ dźieśieć Grzywien.

KV gwałtowi gdy ſię obwołáią/ kożdy powinien biežéć. vt de hoc Specu: Saxon: libro j. articulo 53. Ktoby nie biežał/ w karanié wpada. Spec. Sax. lib. iij. artic. 71. A wſzákoż w Mieśćiech zwyczay á poſtánowienie ieſt/ iż nie w ten czás gdy kto ná gwałt woła/ ále gdy zádzwonią ná Ratuſzu ku gwałtowi biežéc má ią: á to dla tego/ ſnadźby kto pijány/ albo ſzalony záwołał/zá małą álbo zá żadną przyczyną/zá czymby ſye mogło wielé złégo ſtáć: ále gdy zádzwonią/ iuż ieſt znák/ że to idźie z ſtárſzych/ á z Vrzędowégo roſkazánia. A ták w Mieśćiech/ máią tego pilnie ſtrzédz/ áby Dzwónek ták był chowan á opátrzon/ áby dzwónić weń nikt niemógł/ iedno kiedy Vrząd roſkaże: á zá dobrą bácznośćią/ áby ſobie ſzkody w tym nie vczynili/á nie vpadli w ty pokuty/ ktore w Polſkiéy Koronny Práwie ná to ſą poſtáwione.

O złodzieyſtwách / o krádzionych álbo nálezionych rzeczach.

KRádzióné rzeczy nie máią idź nikomu ku pożytku/ále ktoby ié zástał/máią mu być wrócone: a dawnością ſye nikt w tym nie może bronić / chociaby dawno kupił krádzióną rzecz: á zwłaſzczá w tych rzeczach tym więcéy/ktorych iáwnie nievkázuią:ále choćby rzecz widóma / iedno że krádzióna / iáko Koń/ Bydle/ ktoby z kąd przyiął á poznał/ tedy w téy rzeczy dawność nie idźie: A wſzákóż niemoże być rozumiano/ aby ſam vkradł / gdy tego nie táił. Speculo Sáxon: Libro ij. Articu: 36. Et Jure Municip: articulo 56.

KOniá gdy ſye kto imie v kogo/álbo rzeczy krádzióney: Tedy gdy ſye ciągnie ná zawodzce ten v kogo zástano / ma mu być dopuſzczóno.

szczóno. Jure Munic. artic. 132. et artic. 135.

Rzeczy náleźiónéy ktoby nie wróćił/ á nay-
dą ią v niego / ma być karan iáko o zło-
dźiéystwo. Tákże téż vkogoby krádźióną rzecz
zástano w iego skrzyni/ álbo w iego komorze/do
któréyby sam klucz nośił : powinien o to odpo-
wiedáć iáko o złodźieystwo: oprócz żeby ták má
ła rzecz byłá / którąby oknem wrzućić mógł: te-
dy sye spráwić ma że nie wiedźiał. Speculo
Saxonum Libro ij. Articulo 35.

Złodźieyskié rzeczy v kogo zástáną / á do-
wiódłby że ié kupił / iesli nie Jstcem / tedy
Litkupniki : tedy mu iuż o karánié nie idźie/ ále
zá co kupił / tedy ty pieniądze tráći. Speculo
Saxonum Libro ij. Articulo 36.

Gdyby kogo obwinióno o rzecz krádźió-
ną / którąby v niego zástano / á ónby zá-
stepce postáwić niemógł / od któregoby to miał:
tedy gdy sye Litkupniki wywiedźie / iż to kupił/
o gárdło mu nie idźie: ále powinien to co v nie-
go zástano / gdy dowiedźie then czyiá rzecz iest
wróćić : álbo iesliby téy rzeczy niekrył/ á iáwnie
ią vkázował: iesli ná kóniu/iżby ná nim iáwnie
ieźdźił/ tedy zá dowodem tego / czyiáby to rzecz

byłá

bylá własna vkrádźióna / powinien wroćić: á nic innégo o to nie pokupi/ ten co v niego zástano / iedno the rzecz tráći. Speculo Saxonum Libro ij. Articulo 35. Et libro iij. articulo 36. Et ad idem Jure Municip: Articulo 56.

KRádźióną rzecz swoie / gdyby kto v kogo zástał/ niema iéy gwałtem bráć: á iesliby ią gwałtem wźiął / może być poiman / y przed Sądem o to obżałowan. Jure Mun: artic. 27. et artic: 112. Et Speculo Sáxon: libro ij. articulo 25. et artic: 70. et artic: 35.

KTo co naydźie á nie wróći / álbo chowa skryćie/ á potym to naydą v niego: zá złodźieystwo ma być poczytano. Albo kto rzecz złodźieyską kupi/ tákże ią téż chowa skryćie: ále choćia kto rzecz złodźieyską kupi niewiádómie/ á nie tái tego/ nie chowa iéy skryćie / okázuie ią iáwnie/ ten zá złodźieiá nie może być mian. Speculo Saxon: Libro ij. Articulo 37.

ZLoczyństwo/ czworákim obyczáiem może ieden popełnić: iesli sam co vczynił / iesli rádźił innemu ná to / álbo iesli roskazał/ álbo iesli Złoczyńce przechowywał / álbo rzeczy ták Złodźieyskim obyczáiem od nich bierze. Speculo

Saxonum Libro ij. Articulo 72. Et Jure Municipali Articulo 51.

Z Boża álbo Owoce / gdy kto w nocy z Polá vkradnie / álbo z Sádu / álbo z Gumná / tedy ma być obiżżón: á zwłaſzczá o Zbożé. A ieſliby wednie kradł / tedy ma być ściet. Jure Munic: artic: 38. Et Speculo Saxon: lib: ij. artic: 39.

O Rzeczy krádźióné / Dźiedźicy álbo Potómkowie / nie powinni odpowiedáć / po śmierći ſwégo Oycá álbo Bratá: oprócz iżby zá żywotá poczełá ſye o to rzecz z ich Oycem / álbo Brátem / po których Spadki biorą: álbo iżby doświádczóno / iżby tákie rzeczy oſtały po vmárłym / á oni ié wźieli / y vżywali ich: tedy w takiéy rzeczy odpowiedáć powinni. Speculo Saxonum Libro j. Articulo. 6.

O Więzniach á o Złoczyńcach.

Więźniá żadnégo Vrzad żadny/áni nikt niema puścić/ bez iego woley. Gdy też kto kogo da wsádźić o Dług/albo o iáką swą krzywde/ á do Kaźni go przyymą/ w Mieście/ álbo też we Wśi: A gdźieby go ktożkolwiek wypuścił/Tedy sam ma dosyć czynić zań. A gdźieby vćiekł bez dobrowolnégo wypuszczenia/Tedy ma przysiądz Sędźia/ to iest Wóyt álbo Burmistrz/ iż do tego przyczyny nie dał. Vt de hoc Jure Munic: artic: 17. Á powinien Sędźia álbo Vrzad opráwić á opátrzyć dobrze Komorę/ gdźie sadzáią: Jáko o tym Jure Mun: artic/59.

Gdy kogo wsádzą żeby ná gárdło śiedźiał: Jeśli ij dádzą ná Rękoiemstwo/tedy wedle Máydeburskiego Práwá/ iuż mu o gárdło nie idźie/ále ma iuż być innymi winámi/ álbo pokutámi karan. Specu: Saxon: lib. j. artic: 65.

Et Jure Municip: articulo 27. et artic: 117.

NA śmierć nikogo ſkázáć nie máią/iedno ál bo áż ſye ſam wyzna/álbo go pokónáią/álbo na iáwnym vczynku imą: Y áczby Złodźiéy kogo powołał / y śmiercią tho ſwą zápieczetował/Tedy ten kogo powołał/może ſye odwieść ſwą przyśięgą: oprócz żeby inné świadectwo á dowód przećiw iemu było. Speculo Saxonum Libro ij. Articulo 39.

GDyby Złoczyńce chćiano imowáć/á ónby ná Cmyntarz vćiekł / álbo do Kośćioła: tákiégo Kośćioł niema bronić. ¶ Zyd vczyniwſzy co złégo á do kośćiołáby vćiekł/chociáby ſye też krzćić obiecował: może być wźięt/á owſzem gdźieby ſye bronił/gdyż Zydom z bronią chodźić zápowiedźiano. Spec: Sax: lib: ij. artic. 2. Też Sługi niewolné kto ié ma: Tatáry y inné niewolniki/ tych też kośćioł bronić niema/y owſzem wydáć. Co Kośćioły łupią álbo gwałcą/ theż ich bronić nie máią / álbo co Dźiéwki álbo Niewiáſty gwałcą / álbo Mniſzki: álbo iáwné Cudzołożniki/ gdyby ié gónióno/żeby tám vćiekli/ nie máią ich bronić. Jure Munic: artic: 9.

CUdzołoſtwá iáwné/ty máią być záwſze ka-

ráné/

ráne / tak Mężczyzná iáko Białegłowy: niema tego Vrząd nigdźiey dopuścić / y owszem gardłem o to wedle Práwá záwsze karano. Specu: Saxon: libro ij. articulo 13. et lib: iij. artic. 1.

TEż in Legibus Lex Julia karze Cudzołożniki: Teraz ty rzeczy bárzo sye zabieżały / że nikogo o to nie karzą: á téż Pan Bóg kaźni dopuszcza / o iawné rzeczy / iawnie káráć raczy.

O Pożodze.

TPożogá / iż tho iest zły á okrutny vczynek: Tedy the spráwe obwiniony o Pożoge ma czynić: Iż gdy go obwinią przed Práwem / iż spalił Dóm / Gumno: Tedy ten obwiniony támże przed Práwem ma miánować troie ośmnaśćie Świadków: á powód ten kto żaluie / komu sye krzywdá y szkodá stáłá / ma obráć z nich ośmnaśćie / z którymi obwiniony przysiądz będźie powinien. A gdźie-

by sye nie spráwił / tedy gdy go powód poprzysieże/ogniem ma być spalon: czym zgrzeszył/tym ma pokutować. A táki Gad o Pożoge / tedy Polskim Práwem sądzą / á nie Máydeburskim: acz też y w Máydeburskim Práwie o tym niéco nápisano.

O Sfálszowániu iákiéy rzeczy / álbo Kupiéy.

RZecz iáką gdyby kto przedał fałszywą / á ten co kupił wini go o to / że mu rzecz fałszywą przedał: Jesli sye przy że nie przedał / álbo ácz sye zna że przedał / ale powie że niewiedźiał/á nie przyrzékał mu zá fałsz: Tedy ten co kupił / sámotrzeć ma nań dowieść / że mu zá dobrą Kupią przyrzekł: Jure

Municipali Articulo 99.

JEdzieby kto ná kogo fálſzywie ſkárżył/ á ten obwiniony/ zá tą ſkargąby cieżkość iáką álbo wiezienie podiął: gdyby ſye tego potym ſprawił/że był niewinnie oſkárżon:tedy ten co nań żałował/ toż ma cierpieć co ón cierpiał. Speculo Saron: lib:j. ar:69.et Specu:Saxo: lib: ij.artic.8. et Specu: Saxon: lib: iij.art.69.

O Opiekunach.

OPiekuni Vrząd / od Wierzchniego Paná / álbo Mieyſki / powinien opátrzyć: Aby Opiekunowie ſye viścili/ áby dziecinnych rzeczy nie vtrácili: Oprócz tych Opiekunów/ ktore Oćiec vſtawi / ci nie powinni iſtoty czynić. Speculo Saxonum Libro j. Articulo 23. Et Jure Municipali articulo 26. et artic. 49.

OPiekuny / może kożdy vſtáwić Dzieciam

ſwym/

swym/ mimo inné przyrodzóné/Tylko áby to vczynił przed Sądem / á powiedział przyczyny/ czemu to czyni. Opiekun też przyrodzony / powinien Inwentarz vczynić / y vścić śierotam ich dobro/áby im tego nie vtracił. A niemoże Opiekun skáźić/ zniszczyć/ imienia dźiecinnego/áni przedáć/zástáwić/ áni z dźierżenia swego wypuścić.A gdźieby śieroty vmárły/ktorymiby sye opiekał/tedy y tym ná ktore spadek po nich przyydźie/ powinien liczbe czynić : Jáko o tym Speculo Sáxo: lib: j. artic: 23. Et ad idem de Tutoribus, lib. j. artic: 42. Ale ci Opiekunowie/ktore Oćiec vstáwi / mimo przyrodzóné Dźieciam swym/ ći nie powinni tákiego Inwentarzá czynić: á to z tey przyczyny/iż nie sámi do tego przychodzą/ ále ie Oćiec vstáwił/y wierzył im tego/ tedy wszytká spráwá opieki/ iuż ná ich wierze zależy. A iákie Imienie Opiekun weźmie w swoie opieke / tákie záśie wrocić powinien. A ieśli ma z dźiećmi Imienie swoie spólne/ nierozdźielne: tedy gdy dźieci ku látom przyydą / Imienie z nimi rozdźieliwszy/ powinien im liczbe czynić/ á Imienie im spuścić. ¶ Też Opiekun gdźieby iásne długi zápisáne/álbo z Dekretu Gądowego/ á spráwiedliwie ich Oycá płácił / á onyby tego przyjąć niechćiały/tedy bliższy Opiekun tego dowieść wedle Práwá/ niżliby ony tego odeprzeć

miały. Iure Municipali Articulo 26.

OPiekun przyrodzony / gdzieby Inwentarzá nie vdziałał: Tedy powinien wszytki długi zapłácić / chocby máietności Dziedzinnéy ták wielé nie było. Specu: Saxon: lib: i. articu. 6. & Articu: 23. Gdyż to kożdy ku szkodzie czyni sobie / kto sye wedle Práwá nie záchowywa.

OPiekun / nie może Imienia Dziecinnégo przedáć / áni zástáwić / iedno z tych przyczyn: Naprzód / gdzieby przyszło Wiáno zapłácić / żeby go Niewiástá czekáć nie chciálá / á nie było skąd inád zapłácić / żeby gotowych pieniędzy nie było / iedno z Imienia dziecinnégo / musiáłoby sye płácić. ¶ Druga przyczyná / gdzieby ták głod przyszedł / żeby ináK wyżywić sye ty dzieci co w opiece są nie mogły / gdyż y kościelné rzeczy / słuszne ná ten czás w táką przygodę mogą być przedawáné. ¶ Trzecia / żeby bróniąc Imienia dziecinnégo / nákładáiąc ná Práwo / álbo bróniąc ich od gwáltu / żeby Opiekun ináK obrónić ich nie mógł / przez vbóstwo ich: álbo gdzieby też rzeczy sierotcé v Żydów były zástáwioné / żeby szłá ná to lichwá / álbo inné szkody ztąd przychodziły: álbo długi iáwné / ná ktorychby były álbo Zapisy álbo Chyrográfy / ktore sye z Práwá płácić

muſzą: oprócz tych przyczyn ktore ſye napiſały/ przez żadną inną przyczyne/ nie może Imienia dźiecinnego przedać/ zaſtáwić Opiekun: á wſzákoż kożdey przyczyny z tych/ Opiekun powinien dowieść. A ieſliby ich Imienie było przez Opiekuná rozprzedano/ Práwem tego dóydź mogą: oprócz gdźieby Opiekun vkazał/ że ku ich ſye to pożytku oſtáło: tedy chcąli Imienie mieć/ temu kto kupił/ muſzą pieniądze odłożyć. A gdy przyyda ku latóm/ tedy ku takowemu Imieniu niemogą przychodźić dłużey/ ieno póki Rok y dźień nie minie: to ieſt/ Rok y ſześć Niedźiél: gdyby byli támże præſentes, gdźie Imienie ich/ iako zową pod iednym Dzwónem. Ale ieſliby ie w cudzych Ziemiách chowano/ tedy im dawność nie idźie/ iedno we trzydźieści Lat/ y w Rok/ y w dźień/ to ieſt w ſześć Niedźiél: Jako o tym lure Municipali Articulo 26.

Syróty bez Opiekunów ſwych nic czynić nie mogą. Opiekuná też niepożytecznego á ſzkodliwego/ przed Práwem może Mátká/ albo Babá dźiecinna obżałować: á Opiekuny tákie/ śiedmią Swiádków máią pokónáć. Aczkolwiek w Práwie napiſano/ że Niewiáſty niemogą nic czynić/ áni winić nikogo iedno o ſwą własną krzywde: A wſzákoż oſobne Práwo vczy-

niono dla śiérot: że źli Opiekunowie mogą być przez Niewiáśte obwinióni. Speculo Saxonum Libro i. articulo 41. Et Iure Municip: artic: 26.

OPiekun gdy dźieći ku látóm przyydą/ powinien Jmienié spuścić: A gdźieby niechciał spuścić/ tedy ma przywieść ten kto Jmienié swé mieć chce/ przed Sąd dwu przyrodzónych z rodzáiu Oycowskiego/ á dwu z rodzáiu Mátczynego/ którzy máią wyznáć látá iego: tedy mu Sąd ma przykázáć imienié/ á Opiekun ié powinien spuścić. A látá dźiećiam/ Páchole we czternaśćie lat/ á Dźieweczká we trzynaśćie. Iure Municipali Articulo 26.

OPiekun Opieke tráći/ gdy sye niewiernie w opiece záchowywa/ álbo ieśli był w nieprzyjáźni z Oycem tych śiérot/ którymiby sye opiekáć miał: álbo gdźieby Dźiećinné rzeczy źle rozßáfował/ przedał á vtráćił: álbo ieśli Dźiećiam pożywienia nie dawa/ álbo ieśli nie vdźiáłał Jnwentarzá rzeczy Dźiećinnych/ álbo gdyby pieniędzy któreby z Opieki przychodźiły/ nie kładł śiérotam/ álbo Jmienié ich niewiernie sprawował: Tedy tákiego Opiekuná mogą winić/ Mátká/ Bábá/ Ciotká tych dźieći/ któraby iedno wiernie á ku dobremu dźiećinnemu czyniłá: ál-

bo żeby też ten Opiekun/ Długów Oycá ich nánich / bedąc sam ich Opiekunem dochodźił/ nieczekáiąc ich lat. Speculo Saxonum Libro i. Arículo 41. & Iure Municipali articulo 26.

OPiekuná gdźieby niebyło/ tedy Pan wiérzchni/ álbo Vrząd Rayce w Mieśćie máią postáwić Opiekuny/ które zową Lácinnicy Curatores. Speculo Saxon:lib: i. artic: 41.& art:47. Et Iure Municip: Articulo 26.

OPiekun nie może Jmienia dźiecinnégo kupić/ áni sam przez sye/ áni tym obyczáiem/ iżby innemu przedał / á ón potym od ónego dostał: czego niema czynić/dla podeyźrzenia y oßukánia. Speculo Saxonum Libro i.Articulo 44.

OPiekunów Mátká powinná od Vrzędu prośić Dźiećiam swym/ gdźieby Opiekunów nie było: gdźieby tego nie vczyniłá / Tedy gdyby Dźieći zmárły/ spadku nie będźie sye mogłá po nich domágáć / wedle Práwá Cesárskiégo / do którégo sye vćiéc máią / gdy Máydeburskiego nieśtawa. vt de hoc Speculo Saxonum Libro i. Articulo 23.

NApisano dostátecznie w Práwie/ áby śiéroty nie-

roty niebyły ni w czym oszukáné: y dano obyczay / iáko sye Opiekunowie spráwowáć máią: Ale iż máło ich co to dźierżą/Przyiaćiele o to nie dbáią/Vrząd tego nie doyźrzy:tedy po wszytkiéy Koronie Polskiéy wielkié sye szkody á krzywdy śiérotam dźieią/ ták iż dźieći ku látóm przyszedszy rzadko k swemu przyydą/áby sye im to spełná wróćiło / co im spráwiedliwie należy : á zwłaszczá gotowé pieniądze / y inné rzeczy ruchómé: O co sye trzebá bać gniewu Bożégo/ y karánia zá to/ tym ná których to należy.

O Dźiećiach kthoré sath nie máią.

Dźiéćie / poki do Lat rostropnych nieprzyydźie/o żadny wystep ná gárdle niema być karano : Jesliby téż kogo zabił álbo ochrómił/ Tedy Opiekun / z iego Jmienia powinien tho nágro-

dźić y zapłácić: tákże y ſzkody/któreby dźiécie vczyniło/ gdyby ná nie wedle Práwá dowiedźiono. A ieſliby kto dźiécie zábił/zapłácić ié ma iáko głową nieśie. Jeſliby też kto cudzé dźiecie miotłą álbo zá włoſy ſkarał/gdy iedno przyśieże iż to vczynił zá wyſtępem iego: nic zá to nie pokupi. A wſzákoż dźiécie niegdy bywa karano/ zá wielki wyſtęp/które iuż ieſt bliſko lat roſtropnych: ále ieſliby był ieſzcze bliżſzy dźiecińſtwá niżli lat vſtáwiónych/to ieſt czternaśćie lat:tedy niema być karan ná gárdle/ále Opiekun zań zápłácić ma. Dźiécie/ á ſzalony/ gwałtu vczynić nie mogą: bo gwałtu nie może nikt vczynić/ iedno ći co to czynią vmyſlnie á dobrowolnie: á dźieći y ſzaleni/ći rozmyſłu nie máią: A ták ná gárdle nie máią być karáni/tylko ſzkody które vczynią/máią być płácone. Speculo Saxonum Libro iij. Articulo 65. & Libro iij. Articulo 3. Et Iure Municipali Articulo 38.

Dźieći gdy Oćiec vmrze/nie powinny żadnych Długów płácić zá Oycá vmarłego/álbo za Mátkę/ ieſli im czego Rodźicy nie odvmrą/á ieſli po nich żadnégo ſpadku nie biorą: á ieſli wezmą/tedy powinni będą długi płácić. Speculo Saxonum Libro iij. Articulo 10. Et Libro i. Articulo 6.

Dziécie iesliby kto wsádził ná Koń / thák twardovsty/ktoryby zadźierżéć sye niedał/ á przestoby ono dźécie zábił: Pan onego Konia powinien zapłácić/ iako wedle Práwá iest/ iesli Koń swóy mieć chce. Speculo Saxonum Libro ij. Articulo 40. Et Iure Municipali articulo 38.

O Testámentách.

Testámentem áni mężczyzná/ áni żenskié pogłowié / Imienia swégo nikomu dáć / w chorobie leżąc nie może/ bez przyzwolenia Dźiedźicow á Potómkow. Acz w Duchownym Práwie stoi/ Iż ostateczna wola / ma być kożdemu wypełnioná: to sye ma rozumieć / o tych któzy wolni są w swym Imieniu / gdy to vczynią we zdrowiu / y będąc w dobrey báczności: Tedy tákiego Testámentu/ gdźieby śiedmią świádkow

doświadczóno / albo iżby przed Vrzedem tháki Testáment był vczynión: Dźiedźic dźierżéć powinien. Ale ruszáiącé rzeczy/ty może oddáć wedle woléy swéy kożdy. A ták sye to iedno rozumie o tych rzeczach/któré może Testámentem legowáć/ to iest ruszáiącé rzeczy. Iu: Mu: art: 65.

TEstámentem téż Zoná / iáko y kto inny/ nie może nic oddáć/ bez przyzwolenia Mężowégo/ y ruchómych rzeczy. A Gierady téy nie może oddáć/ choćiaby téż y Mąż przyzwolił. Speculo Saxon: lib: i. articulo 31. & articu: 52. Et Iure Municipali Articulo 65.

TEstámentu śiedmią Swiádków dowodzą / gdźieby Vrzednie nie vczynión/ á wiáry mu nie dano. Speculo Saxonum: Libro i. Articulo 8. & Iure Municipali articulo 65.

TEstámentem przeto nie może nikt nic oddáć bez przyzwolenia Dźiedźiców: á z téy przyczyny to vczynióno / iż Oycowie niebáczni/ álbo nie miłośierni / ostáwowáli Dźieći swoié w vbóstwie: oddawszy Thestamentem od Potómstwá swégo / iż nic álbo máło dźiećiam zostáwiáli / co było przećiw dobremu obyczáiowi. A ták przeto to Práwo vczynióno/áby dźiećiam

Máietność ich ostáła: ktemu też kto co ma dáć/ odkázáć / ma tho czynić zá czásu / pókí sam tego vżywáć może: Abowiem kto co oddawa po śmierći/ iuż to nie iego/ ále ieg Dźiedźiców. Jóná też czyiá niema być o to winióná/ kiedyby takich rzeczy co zginęło. Specu: Saxon: libro i. artic: 52.

O Zastáwnych/álbo o pożyczánych / á ku chowániu dánych rzeczach.

JEślíby kto komu rzeczy stoiącé albo leżącé zástáwił / albo náiął: á potym ón komu náieto/álbo iego Potómek/ chciałby przéć/ iżby w naymie dźierżał/ álbo w obliga-

cyéy: Tedy ten kto náiął/bliżßy ſámotrzeć przyśiądz/ niżli ón komu záſtáwióno / álbo náieto/ przyśiegaby ſye miał odwieść: oprócz tego/iżby ten Dzierżawcá mógł vkázáć/że tám tákie dziedzictwo ma/álbo iżby mógł vkázáć/ obrone kupná ſwégo: Tedy ze dwiemá świádki gdy przyśieże/to odzierży. ¶ Też o rzeczy gdyby go winióno/ktore ſye iáwnie nievkázuią/tedy przyśiega ſwą może odidź:ále gdźie o rzecz iáwną/która ſye pokázać może kogo winią/tedy kto żáluie/ bliżßy nań dowieść z Swiádki ſámotrzeć: oprócz żeby kto vkazał rzeczy/ á powiedźiał/ że ſą iego własné rzeczy/á nie tego co żáluie:tedy bliżßy dowieść mimo Powodá/że to ſą iego rzeczy własné. Speculo Saxonum Libro i, Articulo 15.

POżyczy kto álbo záſtáwi kóniá/ßáty álbo ktorekolwiek rzeczy ruchómé/ieſli ten komu záſtáwią/ álbo pożyczą/przeda/záſtáwi/ álbo przegra/álboby mu też vkradźióno: Tedy ten kto záſtáwił/ ſwych rzeczy pátrzyć á vpóminać ſye ma/nie v kogo innégo/iedno themu/ v kogo záſtáwił. Jeſliby też vmárł ten v kogo záſtáwióno/thedy od iego Potómká máią thego pátrzyć á dochodźić. Speculo Saxonum Libro ij, Articulo 60.

POżyczáną rzecz / kożdy powinien wrócić nie skażoną/nie pogorszoną/álbo thák zápłacić wedle ważności. ¶Ale kto da rzeczy ku chowániu/iáko Łácinnicy zową in depositū, ku wiernéy rece:ieśli zgorzé/álbo vkrádną/álbo nieprzyaćiél weźmie:tedy gdy przysięgą dowiedźie ten co mu chować dano/że w thym zdrády álbo oszukánia nie vczynił/áni przyczyny themu dał: tedy płácić niepowinien. A z théy przyczyny pożyczána rzecz ma być płácóná/że tego vżywasz/ álbo vżywáć możesz: A thák wrócić nie skażóné/ álbo zapłácić ma. Ale to co schować dádzą/ponieważ vżywáć teg niemoże/tedy téż płácić nie powinien / ieśli zginie:gdy iedno dowiedźie ten kto chował/ że w tym oszukánia żadnégo nie vczynił. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo v.

ZAstáwiłby kto v kogo bydle iákié/kóniá/álbo mu náiął:gdy zdechnie/thedy then kto ié chował/gdy przysieże/ że nie iego winą zdechło/ áni temu dał przyczyny: Thedy go nie powinien płácić:tylko to trácí/ co ná nié dał/ álbo zá co ié náiął. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo v.

GDyby kto máiąc Jmienie w zastáwie budował:tedy gdy Jmienie wykupuią/ ten

co budował / może ono znieść chceli iáko swé. A ten ktoby wykupował / nie może mu tego bronić. Ale ieśliby co zbudował / albo opráwił / w tym dómu który mu zástáwiono / czegoby w ónym dómu trzebá / iżby pobił álbo opráwić dał: bez czegoby dóm bez szkody być niemógł: Tedy ten co wykupuie / powinien opráwić to / co ná opráwę nałożono. Iure Municipali articu: 140.

Rzeczy pożyczánéy / niema nikt k czemu innemu vżywáć / iedno thym obyczáiem / którym mu iéy pożyczono. ☞ Ná przykład: Náietoby iednemu Kóniá ná mile / á onby ná nim iechał dáléy: A ták w téy mierze powinien szkodę płácić / ieśliby sye która przez to sstáłá. Vt de hoc Speculo Saxonum Libro i. Articulo 15. Et Speculo Saxonum libro iij. articulo 5.

Pożyczánych / álbo ku chowániu dánych rzeczy / nie może nikt hámować w długu / áni w żadnéy rzeczy: Ale powinien to wydáć temu / kto to dał schowáć. Spe: Sax: lib: iij. arti. 5.

Kto ku chowániu rzecz która od kogo bierze / ma iáwnie brać: dla tego / á snadżby mu dano rzecz krádżioną chować / którąby potym v niego należioną / tenby sye przał coby scho

wác dał

wáć dał: Tedy v kogoby ią náleźióno / o Złodźieystwo mógłby być óbwinión. Speculo Saxonum Libro ij. Articulo 36. Abowiém kto rzecz krádźióną táiemnie chowa / iuż iest iákoby sam vkradł. Speculo Saxonum libro iij. articulo 5.

GDy kto pożyczy / álbo zástáwi rzecz którą swoie / á zginie álbo ią vkrádną: v żadnégo innégo sye iéy nie może vpómináć / iedno v tego komu wierzył. Aczkolwiek stoi w Artykule libro ij. articu: 32. że ktoby swą rzecz nálazł v kogóżkolwiek / tedy iéy dochodźić może: to sye ma rozumiéć o rzeczách krádźiónych / á nie o pożyczánych: bo pożyczánéy / álbo zástáwiónéy rzeczy / niema sye ni v kogo włosniéy vpómináć / iedno tám komu pożyczył álbo zástáwił. Speculo Saxonum Libro ij. Articulo 60.

O Naiemnikách/ á o Naymiéch.

TEn co Imienie álbo dóm v kogo nay muie/gdźieby nań żáłowano/żeby naymu nie zápłáćił: A ónby powiedźiał/że zápłáćił/sámotrzeć tegó ma podeprzéć że zápłáćił. Albo Pan gdźieby chćiał dowiéść/że mu nie zápłácóno/ bliższy dowiéść. Może téż Naiem wypowiedźiéć przed czásem Naiemnikowi/ ten co náymuie/gdy mu Czynszu Naiemnik nie zápłáći: álbo gdy ten co iego Imienie iest/chce thám sam mieszkáć/ álbo tám budowáć:álbo gdźieby Naiemnik wónym dómu niepocześnie sye rządźił á spráwował. Speculo Saxon:lib:ij,art:59. et Iure Muni:arti:140.

GDy kto naymie dóm/álbo grunt/rolą. ꝛc. szkodá któraby sye kolwiek sstałá/tedy nie tego co náiął/ále co mu náieto iest/ gdźieby ie-

dno dóm

dno dóm álbo Jmienie wcále zoſtálo / ták iáko mu náietho : Ale w innych rzeczách/iáko w pożythkach/ſzkodá oſtawa przy Naiemniku: Abowiém gdy pożythek ma/nie da wiecéy/ iedno co zmówił. Thákże téż gdzie ſzkodę ma/nie ma dáć mniéy/iedno iáko zmówił. Speculo Saxonum Libro ij, Articulo 59.

GDy ten vmrze co náiął/thedy Potómkowie mógą Naiemniká ruſzyć. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 77.

JEſliby Pan chćiał ruſzyć Naiemniká z Jmienia ktore mu náiął/ álbo żeby ón théż chćiał odiść/ á w tym naymie dáléy ſiedźiéć nie chćiał:ma to y Pan Naiemnikowi/y Naiemnik Pánu w czás opowiedźieć : ieſli vmrze Naiemnik/potómek iego powinien z óneg Jmienia zápłácić/iákoby ón ſam zápłácił:álbo ieſli téż Pan vmrze/tedy temu ná kogo Jmienie przypádnie/ ma być zápłácóno. Spec:Saxon:lib ij, Articu:59.

TEn co naymie/ może Naiemniká gdy mu Czynſzu nie zápłáci/ pociągdzáć/nie pozywáiąc go do Práwá. Iure Municip:Artic: 140.

O szkodách domowych

Przechy Dáchowéy swégo budowánia/ nie może nikt ná cudzą ziemie puścić/ y powinien cześć Dworu swégo grodzić: gdzieby tego nievczynił/szkode którąby sąsiádowi vczynił/ powinien nagrodzić. ¶ Gdzieby też Sąsiad ná Sąsiádá skárżył/ z którymby miał ściáne spólną/ ażeby sye ściáná káziłá dla stárości/ żeby opráwy potrzebowáłá: tedy ma te rzecz przed Vrzedem opowiedźieć/ áby go w tym vpómiono/ áby społem z Sąsiadem budował. A ieśli nie skárży ten co sye szkody boi/ á zá tym budowánié pádnie ná iego dóm: Tedy Sąsiad który przyczyne szkody dał/ oprawić to powinien: Ale ono drzewo co vpádnie do dworu Sąsiádowégo/ Sąsiádowi przyydźie. ¶ Żadny nie może drzewá ani budowánia stáwić/ áni kłáść do cudzégo dómu álbo dworu/bez przyzwolenia tego/ któremuby to ku szkodźie było: Albo żeby z tym

bzemie-

brzemieniem Dóm álbo ón Dwór kupión / żeby to mógł zá Práwem vczynić. Speculo Saxonum lib: 2. arti: 49, Et Iure municipali arti: 126.

KOminy / Wychody / Chlewy świnié / od ściány / álbo od ogrodzenia Sąsiedzkiégo / bliżéy trzech stóp / niemáią być stáwiáné: y kożdy Komin / Piec swóy / ma ták opátrzyć / áby iskry które lecą / dómowi Sąsiedzkiemu nie szkodziły. Wychody też / ktháre kto czyni podle domu Sąsiádá swégo: tedy áż do ziemie ma ié zawrzéć. Te vstáwe vczyniono / áby ieden drugiemu szkody nie czynił / áby kożdy piec swóy / álbo Komin opátrzył / áby z iego niedbáłości / szkodá nie byłá. A ieśliby takiégo opátrzenia vczynić niechciał / powinien istote vczynić / ieśliby szkodę vczynił / áby zá tho dosyć vdziałał. Abowiém chociaby Sąsiad o to nie żałował przed tym: A wszákoż gdzieby sye szkodá stałá / powinien práwić / dla tego / że to Práwem opátrzóno / y vstáwiono iest. Speculo Saxo: lib: 2. articu: §. 1. Et Iure Municipali Articulo 124.

DOm gdyby kto chciał budować / álbo murować: ieśli Sąsiad chce z nim spólną ściáne budować / á nákład z nim społem czynić: tedy nie powinien ieden drugiemu plácu swégo

nic vstąpić / iedno społu ściáne budować/ álbo murować. Ale ieśli Sąśiad nie chce budować/ á nakładu vczynić: tedy temu kto buduie/powinien mu vstąpić dla wywiedźienia ściány plácu dómu swego/dwá łokćiá ná fundámencie/á ná górze łokieć: á tho dla tego nakładu/ktory czyni ten co buduie/że też te ściáne będźie miał spolną z nim/iáko y ten co buduie. A tho sye ták záchowywa z zwyczáiu: á dobry zwyczay / thedy iest zá Práwo/ ácz pisánégo Práwa w ktoréy rzeczy nie będźie.

DOm álbo budowánié ná czyim gruncie iest/tedy zá gruntem idźie:to iest/ná czyim gruncie iest/ tedy tego ma być y budowánié: To sye rozumié / gdyby kto co ná cudzym gruncie zbudował:tedy gdy wykupią z reku iego ono Imienié / iuż ono budowánié przy Imieniu zostawa. Spec: Sax: libro ij, arti.21. Et libro eodem Articulo 53.

KTo kto vczyni do cudzégo dómu/gdźieby ná tym dómie/álbo brzemie/álbo obowiązek/álbo powinowáctwo nie było żadné/przeco by to vczynić mógł: ma to zásie swym kosztem zápráwić/aby Sąśiádowi tym nie vbliżył. Speculo Saxonum lib:ij,arti:49.

DOm Sąsiáda swégo ktoby skáził/złamał czásu ogniá / boiąc sye áby dla niego niezgorzał: iesli tam ogień dóydźie/ten co skáził niepowinien zá to nic dáć: Gdźieby ogień nie doszedł/ powinien to zásie oprawić. Gdźieby tho swą wolą vczynił nie z roskazánia Vrzędowégo/tedy tho sam powinien nágrodźić. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 49.

SZkody swym dobytkiem nikt nie ma drugiemu czynić. Pástérzá nikt niema chowáć ósobnégo / gdźie wszytká Wieś Pástérzá chowa: dla tego/ áby Pásterzowi płacéy kthórą ma zá pracą nie vmnieyszáło sye. Speculo Saxo: libro ij, arti: 54. Abowiém gdźieby wolno kożdemu Pastérzá chowáć / á Pastérzá pospolitégo/ gdźie zwykła rzecz/ że chowano przed tym: tedy byłaby krzywdá tym vbogim/ gdyby pospolitégo Pastérzá nie było: á vboższy przez chudobę/ Pástérzá ósobnégo by sobie chowáć nie mogli.

WE Wśi álbo w Mieśćie / cokolwiek sye ostánie ku pożytku ich/ áczby sye ná to wszytcy nie zwolili: tedy ná co więtsza część przyzwoli/náto też ma przyzwolić mnieysza część ludźi. Specú: Saxo: Lí: ij, Arti: 55.

O Zwiérzetách szkodzących.

PIes/kiernóz/byk/zwiérzę kożdé/ Człowieká álbo też bydle czyié gdy ráni/ álbo ochrómi/álbo zabíje: Pan czyié zwiérze szkode vczyniło/ wedle thego/ iáko ktorey rzeczy szácunk á zapłátę vstawiono/ dosyć vczynić á zapłácić powinien: A to ieśli ono dobytcze álbo zwiérze/iáko iest pies/ gdyby sye o tym dowiedział co sye sstało/ weźmie w swoie moc: ále ieśli go do śiebie nie weźmie/y owszem wypedźi/ nie chowa go/nie pásie/nie nápawa: nie winien zá to płácić. Ale ten kómu vszkodzono/álbo kómu sye szkodá sstałá/ma wziąć to bydle ieśli chce. Iure Municipali Articulo 123. Et Speculo Saxonum Lib: ij, arti: 62. et arti. 40.

SZkode álbo obráze/ ieśli ktho weźmie od Zwiérzećiá/kthore z przyrodzenia szkodliwé iest/iáko Niedźwiédź/ Wilk: ieśli ié kto chowa ná mieyscu thym pospolitym/ kedy Ludźie

chodzą/

chodzą /á obráźi kogo: powinien ten kto ié chowa płácić. A ieſli ié chowa ná mieyſcu oſobnym/ iżby kto nie máiąc tám co czynić ſzedł tám/á wźiął obráze: Pan onégo źwiérzecia/nie powinien tym obyczáiem płácić. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 49. Et Iure Municipali Articulo 38.

O Sedziach/ y o ſpráwiedliwośći czynieniu.

Sędźia kożdy nie ma innák ſądźić/ iedno wedle Práwá piſánégo: y nie może áni ma innégo Orźélu dźiáłáć iedno wedle Práwá: á póki Práwá Máydeburſkiégo ſtawa/ ma być im ſądzóno: a gdźieby go iuż nieſtáło/z Práwá Céſárſkiégo máią brać Artykuły/iáko ku ktoréyby rzeczy należáło/á wedle

tego sądźić. Videlicet in deffectu Iuris Saxo: recurritur ad Leges. vt de hoc Speculo Saxon: lib: i, in Prologo. Et Spec: Saxo: lib: iij, articulo 30. Et Spe: Saxo. lib: iij, arti: 36. & lib: i, articulo 18. & lib: iij, articulo 44. Et Iure Munici: articulo 44.

SKárżyć álbo Práwem czynić/troiácy Ludźie z potrzeby czynić powinni: Naprzód Opiekunowie o krzywdę Sierót którymi sye opiekáią: Abowiém gdźie by o ich krzywdy nieczynili/ tedyby powinni sámi im zá tho dosyć vczynić. Potómkowie też własni/gdyby Rodźicá ich któregó zábito/powinni o to czynić: boby spráwiedliwie thym Dziedźictwo strácić mieli/ gdyby tego zániedbawáli. Mąż też o cudzołostwo Żony swéy/á to przeto / że mu to srómotę niesie: á o srómotę swą kożdy powinien mówić. Speculo Saxonum Libro i, articulo 62.

SEndźia żadny/swéy rzeczy sądźić niemoże. Iure Municipali Articulo 27.

SEndźia niegdy może sądźić ty/którzy niesą pod iego Jurisdicyą/ iáko są Kupcy/ którzy y tu y owdźie Kupiectwá spráwuią. Aczkolwiek pod ónym Práwem nie są/gdy ié pozową/ odpowiedáć tám powinni. Spec: Sa: lib: i, arti: 70.

GDźie sye która rzecz Práwem pocznie/tám też ma koniec mieć. Speculo Saxon:lib:iij, Articulo 13.

SZácunek swóy kożda rzecz ma/y ták kożda rzecz ma być płácóná/ iáko iest vstáwióna: Acż kto drożey szácuie ná żáłobie swéy/ ále Sedźia ma y powinien tho moderowáć/ iuxta Vergeldum. Speculo Saxon:libro i, Articulo 68.

SPráwiedliwośći nie powinni áni máią w Mieśćiéch ináczéy czynić Ráyce/ álbo Vrzednicy Mieyscy/iedno tym Práwem/ w kthórym śiedzą/ to iest Niemieckim: oprócz o rány y o głowe/o to Polskim Práwem ma byc sądzono: á zwłaszczá kiedy kómu innému spráwiedliwość czynią w tákich rzeczach. Ale sámi miedzy sobą/którzy śiedzą w iednym Práwie/ o Rány/ Tedy w tymże Práwie/y sądźić/ y odpowiedáć sobie máią: ále obcym Polskim Práwem/ták iáko sye nápisáło/spráwiedliwość czynić máią. A o złodźieystwo/tedy tymże obyczáiem Práwá/ w którym śiedzą/ sámi sobie máią odpowiedáć/ y sądźić sye. Ale kómu innému/ tedy wedle obyczáiu źiemie/ták iáko tu iest vstáwá w Podolu/ ma o złodźieystwo odpowiedáć y spráwowáć sye

obwinióny/

obwinióny/wedle obyczáiu támtéy źiemie/ któ-
ry ſye tu z żadnym Práwem nie zgadza. A ten
Artykuł/ wedle zwyczáiu á Práwá poſpolitégo
Polſkiégo/ma być chowan.

GOśćinné Práwo ma być prędſzé/niżli tym
co tám mieſzkáią/álbo przylegli ſą: y ma
im być ſpráwiedliwość vczynióná/ na dáléy do
trzećiégo dniá. A zá Gośćiá ma być rozumian/
który iednégo dniá nie może doiecháć do onégo
mieyſcá/gdźie ſpráwiedliwośći ſzuka. Iure Mu-
nicipali Articulo 46.

GDy kto ná kogo żáłuie / tám gdy mu ſye
ſpráwi ón/álbo doſyć vczyni ná kogo żá-
łuie/powinien mu téż záśie odpowiedáć támże.
A wſzákóż powinien mu ſye piérwéy vſpráwie-
dliwić o co go winuią/tóż dopiéro nań ma żáło-
wáć o ſwé krzywdy:á póki mu ſye nie vſpráwie-
dliwi/tedy then nie powinien odpowiedáć / co
piérwéy żáłował. A ieſliby téż wielé ich iedné-
go winiło / tedy nie powinien im odpowiedáć/
áż ſye z piérwſzym Sądownie odpráwi:á wſzá-
kóż ma iſtotę vczynić/ że ſye vſpráwiedliwi koż-
dému. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 13.
& Articulo 12.

Sędźić áni skázowáć zá rázem ná przedce niema Sędźia/ w rzeczách innych: oprócz o rzecz gwałthowną sądźić powinien / która odwłoki nie ćierpi / álbo nieśie ná sobie Gorące Práwo. Speculo Saxonum libro i, Articulo 70.

Sędźia żadny / niema sądźić wedle wiádómości swéy: ále iáko vsłyszy/wedle żałoby y odpowiedźi/ták wedle tego skázowáć / y spráwowáć sye ma. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 1.

Nákłády z zwyczáiu nie bywáią inné skázowáné/ iedno których kto Akty dowiedźie/ tám gdźie sye práwuie. A wszákóż ná toby miáło być báczenié/ ktho muśi dáleko ieźdźić/ á drugdy áż do Litwy zá Krolem: tákie nakłády/niemogą być Akty dowiedźióné: ále muśi być ná nié dowód inny/ to iest Przysiegá. Abowiém kto wygra w Prawie któréy rzeczy / Thedy ten Práwem zwyćiężony ma nákłády płácić/ten kto zyszcze tego/o co sye práwowáli. Speculo Saxonum lib:2, Arti:8.

Bydby kogo obwinióno przed Sądem oblicznie / á ónby od Sądu vćiekł / álbo

odßedł: Thedy ty rzeczy/o co ſye przed Sądem rzecz dźiałá/ máią być Powodowi przyſądzone. A gdźie by też ná niewinnego żałowano/ Tedy z niewinnego może być winny/z pięći przyczyn. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 45.

SEndźia niema nikomu vkrácáć czáſu przedłużenia/ iáko w ktorey rzeczy należy wedle Práwá/iáko o dług álbo o inne rzeczy pozwánemu. Ale Powodowi nie dawáią dylácyey/odwłoki: Abowiem Powod ma doſyć czáſu rozmyſláć ſye ná to/o co żáłuie: Tákże też ma być vżyczono czáſu pozwánemu/ áby ſye rozmyſlił/ á odpowiedźiał. Speculo Saxonum lib ij, Arti: 2. A wßákoż w niektorych rzeczách y pozwánemu nie dawáią dylácyey/ iáko gdy idźie o rzecz máłą/ktora łácno może być rozprawiona: á miedzy vbogimi oſobámi dla vtráty á nakładu ich/miedzy tymi zárázem ſprawiedliwość ma być: Gdyż łácna odpowiedź w Práwie/ Jż kogo pozowa/ ma przéć álbo znáć. Gdźie też idźie o gwałtowne rzeczy/o co zárázem ſprawiedliwość czynić powinna rzecz. Jeſli też kogo vbiją/álbo o ſfałßowánié Liſtów/ przećiw thym co fałßuią/ álbo przećiw tym co ié piſßą/álbo co ié noſßą/álbo przećiw Swiádkóm fałßywym: zárázem po żałobie ma przéć álbo znáć. Wßákże w tych rze-

czách ma obrone pozwány wedle Práwá / y dylácyć. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 3.

DRóge wólną/iedną Wieś drugiéy ma dáć bode Wśi do Wśi: á ktoby sobie nową drógę czynił/gdźie iéy przed tym nie było/ tedy może być o to Prawem pociągnion. Speculo Saxo: libro ij, arti: 27. et arti: 47. A drógá ma mieć ośm stóp w szérzą. Speculo Saxonum lib: ij, articu: 59. Et Iure Municipali Articulo 131.

CJ co ná Sądźie śiedzą/nie máią tákich rzeczy przypuszczáć á przyymować / iż gdyby kto rzecz swą/ktorą w Práwie wiedźie/spuścił/ álbo przedał możnieyszému álbo przełożeńszému/ dla vciśnienia vboższégo / áby to vboższému co szkodźić miało: y owszém táki ktory spuszcza/álbo przedáie/ swą rzecz trácić ma. Speculo Saxo: libro i, Articulo 48.

JEśliby komu łáiano/á ón też záśie łáiał/ á odmawiał: nie powinien tákich słów oprawować / gdyż odmawia / á nie sam początkiem/áby przymawiał: bo nie powinien nikt nikomu czynić poczćiwośći kto mu łáie. Speculo Saxo: libro ij, articulo 16. & libro iij, Articu 45.

ACzby kto był nie winien/ winnym ſtáć ſye może z tych przyczyn: że złodźieyſką rzecz v nieg záſtano/ wrócić mu ią każą/á ón nie wróci. Speculo Saxonum libro íj, Articulo 36. Kto niedopuści ſzukáć v śiebie gdy z Sądu poślą. Speculo Saxonum li: íj, arti: 22. et arti: 13. Albo ktoby kogo złáiał/zeſrómocił: á ſkázano mu/ áby mu tho opráwił/ á ónby niechćiał/ winien oſtawa. Speculo Saxonum lib: í, arti: 68. Gdy téż odpowiedáć niechce/ gdy nań żáluią o co przed Sądem/iuż winien oſtawa. Speculo Saxonum lib íj, artículo 45. et Speculo Saxo: libro íij, Arti: 39.

KAránié ná gárdle álbo ná zdrowiu/ tedy tym perſonam ma być odwłóczóno: Niewieśćie brzemienney/áż porodźi. Dźiećieciu/któré ieſzcze ku látóm nie przyſło/á Opiekálnikáby nie miał: Thedy odkládáią do drugiégo Sądu/ áby Opiekuná miał. Szalónemu/áby poznano ieſli z ſzaleńſtwa tho vczynił/ álbo z ínney przyczyny. Speculo Saxonum libro íij, Articulo 3. et libro íj, artículo 55.

ZMnimánia/ trzech rzeczy niema nikt czynić. Naprzód/że mniéma á pewnie niewié/ przyśiądz niema. Wtóré/niema nikt ſądźić z

mnimá-

mnimánia: ábowiém mógłby w tym omylkę á krzywdę vczynić. Trzecié / o mnimánéy rzeczy niema być ták dźierżano/iáko iuż o pewnéy wiadómey prawdźie. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 8.

Sędźiowie/ Przysiężnicy/trzeźwo máią sądźić/y skazánia náydować. Speculo Saxo: libro iij, articulo 69. et libro i, articulo 59.

Sędźia żadny áni srodzéy áni też lżéy/o występy niema sądźić/ iedno iáko w Práwie nápisano. Spec: Saxo: libro iij, articulo 86.

GDy Duchownégo Sądu/gdźieby Swiecki Swieckiego pociągnął/ o rzeczy któréby Sądowi Duchownému nie należały/á o szkodeby tym przyprawił drugiégo: Tedy gdyby go o to Práwem pociągnióno: winámi ma być karan/y szkodę ma oprawić temu/kogo pociąga do Duchownégo Sądu. Speculo Saxo: Libro iij. Articulo 87. Et Iure municipali Articulo 28.

Sędźia gdy śiedźi ná Sądźie Gáiónym/tedy coby sye przed nim działo/może świádczyć/ y z Przysiężniki: á inedy / thedy nie waży świádectwo iego: kiedyby mu wiáry nie dano/

muśiałby przyśiądz. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 88.

ACzkolwiek iest wielé rzeczy róznych/wszákże iednak k sobie podobnych. A ták iedno Práwo z drugiégo pochodźi. A przetho wskazániu rzeczy/iednégo Práwá vżywáć możemy. Abowiém gdźie są rzeczy k sobie podobné/tedy téż Práwo iest podobné ktemu. Bo gdźie iedná rzecz ku któréy podobna / w tákich téż rzeczach iedno Práwo ma być. Speculo Saxonum libro i, Articulo 9. Et libro ij, Articulo 12.

Sędźia/ to iest Burmistrz/Wóyt/może być przeświádczón we dwu rzeczách: Jżeby spráwiedliwośći nie chćiał vczynić/gdyby iéy v niego żądano: A ten co o to żáłuie/miánuie Swiádki którzy przy tym byli. Tedy Powód przećiw tákiemu Sędźiemu/ sámotrzeć ma dowód czynić. Albo gdźieby sye Sędźia chćiał odwiéść/ tedy sámotrzeć z równymi świádki/którzy przećiwko iemu świádczyli/ma śie odwieśćiá to w tych rzeczách / kthóré o potoczné krzywdy / álbo spráwy miedzy ludźmi są. Ale gdźieby było około téy spráwy/o którąby ná gárdle álbo ná zdrowiu káráć miano/gdźie spráwiedliwośći nieczyni: Powód sámośiódm ma tego dowiéść. vt de

hoc Iu-

hoc Iure Municipali articulo 17. Z łakomstwá/ z boiáźni/zá dáry/z nienawiśći/niema sye bać bogátszego/áby iemu dla strachu/albo komu k woli/miał swóy Sąd niesprawiedliwy czynić/albo sądźić z nienawiśći / iżby sye ná kogo gniewał/ albo z łáski/iżby komu życzył/ nie ma sądźić / iedno Bogá przed oczyma mieć. Iure Municipali Articulo 18.

DEkrety Sądowé / z tych przyczyn mogą być skażóné: ieśli ié Sedźia czyni ten któremu to nie należało/ to iest/nie w swéy Jurisdicyéy:ieśli sye nie zgadza z Pozwem/to iest/o inné pozwano/á o inné skazał: ieśli też táka Sentencya nie ma w sobie álbo zdánia w strácie iedne strone/álbo wolnośći vczynienia: ieśli przez stron/iżby strony nie były /álbo pozwánie przed tym nie było : ieśli théż w Swieto Sentencya sye ostánie/albo nie ná tym mieyscu/ gdźie zwykły bywáć. O czym w Cesárskim Práwie. Azwłaszczá gdy Sedźia nie w swéy Jurisdicieý Dekret vczyni. Vt de hoc Speculo Saxonum libro i, Articulo 59.

W Jnnym Práwie nie powinien nikt odpowiedáć/iedno z tych przyczyn. Napiérwéy ácz w innym Práwie siedźi/ale tám imienie ma

gdźie go pociągnióno. A ták dla ónéy máietnośći ktorą tám ma/ powinien odpowiedáć. Speculo Saxonum Lib:iij,arti.25.Et Iure Municipali arit:28.et Artic:66. ¶ Wtóré/gdyby kto tám iáki wyſtep vczynił/tám w ónym Práwie gdźie go pociągnióno/ tedy tám powinien odpowiedáć. ¶ Trzećié/gdźie kto kupczy álbo ſye zádłuży/ tám téż powinien odpowiedáć. ¶ Czwartć/ gdźie kto żáłuie w Práwie/ tám téż záśie vſpráwiedliwić ſye ma: Jáko o thym Speculo Saxo:lib:i,Articulo 61.Et libro iij,artic:79.et libro eodem,arti:26.et lib:j,arti:70.Et Iure Municipali Arti:28. ¶ A iż Sędźia z Vrzędu ſwégo może wſzelákié ſpráwy ſądźić:Jáko o tym Speculo Saxonum libro i, Arti:59. Wſzákże ma opátrzyć á ná baczeniu mieć/ áby tych rzeczy/ktoréby iego Práwu á ſądowi nie należáły nie ſądźił. Jeſliby téż kto do iego Sądu pociągnión był/ o rzecz któraby iego Sądowi nie należáłá/ ieſliby ſye niewyymował do ſwégo Práwá/ále tám odpowiedał: iuż to nie Sędźiégo winá bedźie/ále tego co ſye nie wyymował. Abowiém iuż ſkazánié bedźie powinien ćierpieć: któréby nic nie ważyło/ by ſye był w Sąd nie wdawał/ á do ſwégo ſye Práwá odzywał. Iure Municipali Articulo 28. Ale iednák tho ſye wſzytko zámyka w Artykule Speculo Saxonum libro iij,Articulo 25.

Odpowiedźieć ná żałobę ieden drugiemu powinien Sądownie: oprócz tym ktoryz są ná sławie á ná poczćiwości zmázáni / iáko są złodźieie / zbóyce: iáko o tym (Speculo Saxo: lib: j, arti: 37. Albo ktoryz są wywołáni / álbo wypowiedźieni. Speculo Saxonum libro i, Articu: 38. Albo gdźieby sye odkupili / gdźieby ie karáć z Práwa srómotnie skazano. Speculo Saxonum libro i, Arti: 40. Albo też żywot álbo członek odkupili / w czymby iuż byli skazáni. Speculo Saxo: libro i, Articulo 65. Gdyż też tácy gdźieby ie potym o co winiono / w żadnéy rzeczy bronić sye á odchodźić przysięgą nie mogą. Speculo Saxonum libro i, Articulo 39. et libro iij, arti: 16. Et Iure Municipali Articulo 4. et Articulo 22.

Długu ieden ná drugim nie ma dochodźić w innim Práwie / ieśli obádwá są á śiedzą wiedney Jurisdicyey / to iest w iednym Práwie: á zwłaszcza gdyby dłużnik był osiádły. A ieśliby kto pociągnął do inney Jurisdicyey / niżli tám gdźie śiedzą ci obádwá: á ten obwiniony ciągnąłby sye do swego Práwá / ieśli go nieodeśle / á ten pociągnie ku Práwu tego co mu w inney Jurisdicyey trudnosć á szkode zádał / że go tám pociągnął / gdźie go ciągnąć niemiał / y

dowiedźie tego Listem od ónego Sądu/do któ-rego go było pociągnióno: tedy ten który go pociągnął do innego Prawá / powinien szkodę á nakłady oprawić. Iure Municipali Articulo 68.

W Prawie kogo winią/ powinien w odpowiedźi swéy álbo przéć álbo znáć: oprócz iżby kto powiedźiał áczby sye nie przał/ale że iuż dawność temu wyszłá/o co go pozywa: álbo iż by sye wymował do swéy Iurisdicyéy / á do swégo Sedźiégo. Speculo Saxo: libro ij, Arti: 3.

O Appellácyach.

APpellácya/ tá idźie do széści niedźiel kiedy Pan iest w Ziemi: ale gdźieby Páná w Ziemi nie było/ do któregó sye Appellácya ciągnie: tedy do ośminaście niedźiel Appellácya składáią. A wszákże tá szesć niedźiel nie miáłá by sye rozumieć/ iedno gdy Pan do Ziemie przyiedźie. Speculo

Saxonum

Saxonum Libro ij, Articulo 12.

SEntencya/to ieſt ſkazánié/ gdyby czynió-no: Tedy ten komu by ſye krzywdá widźiá-ła / nátychmiaſt ma przeciw temu mówić á do ſwégo Páná wierzchnieg̃ appellowáć: abowiém kto milczy/á nie mówi o tho/ ten iuż przyzwala ná Dekrét. Speculo Saxonum lib: ij, Articulo 6. Et Iure Municipali articu: 14. et Articulo 20.

APpelluie gdy kto / á nie przyniesie ná dál-ſzym dniu gdy iuż Rok przypada ſkazánia álbo rzeczy pomocnéy / álbo nie dowiedźieli Le-gale impedimentum: tedy ſwą rzecz trácí/ tén co appellował. Speculo Saxonum lib: ij, articulo 6. Et Iure Municipali Articulo 14. et Arti: 21.

APpellácya gdy kto vczyni / tedy w téy rze-czy áni ſtroná/ áni Sąd/ niema dáléy po-ſtępić/ áż Appellácya przez Sedźiégo do któ-rego appellowano/ bedźie odprawióná. Iure Munici-pali Articulo 14. et articulo 17. Et Specu: Saxo: Libro ij, Articulo 12. et Articulo 13.

APpellować od Jednaczów nikt nie może. Specu: Saxo: Lib: i, artic: 55. et lib: ij, ar: 11. Iure Munici: articulo 11.

O Przekazkách / przez które sye ieden może wyiąć / gdyby ku Prawu nie stánął: iáko Lácinnicy zową.

LEGALE IMPEDIMENTVM.

LEgale Impedimentum, To sye Polskim iezykiem rozumie / Przyczyná słuszna á Spráwiedliwa / przez którą / gdyby kogo zástálá á záßlá iżby niemógł dosyć vczynić Sądowemu skazániu: tedy sye tym wymówić może / żeby v Sądu być nie mógł: Naprzód gdyby więźniem był. Niemoc ciesßka tákowa / przez którąby przyść niemógł do Sądu. Gdyby też był ná pielgrzymowániu / żeby mu tego przed tym / pókiby nie

vßedł

vßedł nie powiedźiano/albo go zápozwano:tedyby ſye thym wymówić nie mógł/ gdźieby mu opowiedźiano. Wypráwá woienna/ albo też wielkié wylanié wód/żeby przebyć nie mógł: albo ktoby był w innych Ziemiách ná kupiectwie. A ták tym ſye ieden wymówić może/że o ſzkodę nie przyydźie / gdy iedno tego wedle Práwá dowiedźie przyśięgą: co ma vczynić / álbo Poseł/ który ty rzeczy opowieda / álbo ón ſam gdy ſye wróci/od kogo te rzecz opowiedáią. A ná woléy bedźie Powodowéy/ to ieſt/ tego kthóry żáluie/ kogo bedźie chćiał przypuścić ku przyśiedze/ieſli Poſłá kthóry opowiedał przyczynę która z tych/ czyli ſámégo ónego czyiá rzecz ieſt / gdy bedźie. A gdźieby tego przyśięgą nie dowiódł/vpádnie w ſwéy rzeczy. Tákże też Rękoyma że powinien odpowiedźieć/zá kogo reczył. Ma też odpowiedźieć/ gdźieby kthóra przekazká z tych była/ gdyż wßytkę obrónę Rękoymia ma mieć/któraby przyſłuſzáłá temu zá kogo reczył/ á kthóraby ſłuſznie z Práwá być miałá. Speculo Saxonum libr. ij, Articulo 7. Et Iure Municipali Articulo 47.

O Jármárkach.

NA Jármárkach wielé sye tego przygadza/ że Poddané zinnégo Prawá sądzą o kożdą rzecz / o kthórąkolwiek kto żáłuie/ ku krzywdźie nietylko ónym któré sądzą á niégdy v ćiskáią/ ále téż y ku krzywdźie tym/ pod których wierzchnośćią są: y przezwali to Jármárcznym Práwem/ ći co krzywde czynią. Gdyż którymkolwiek Miastam Jarmárki dawáią/ nie opisuią tego/ áby co czynić mieli z krzywdą czyią: Aczkolwiek w Máydeburskim Práwie nápisano/ w których rzeczách w innym Práwie/ niżli w tym w którym śiedźi/ odpowiedáćby kożdy powinien. A wszákóż / iż zwyczay téż zá Práwo iest: tedy ten obyczay był záwsze / y ma być chowan tu v nas w Polszce/ że nie máią być inné rzeczy sądzóné/ iedno gdyby kto obiecał álbo sye viśćił/ tám ná tym mieyscu gdźie Jármárk/ iżby álbo dług płáćić/ álbo kupią postáwić miał/ á nie vczynił temu dosyć. Tákże téż Rekoymia/ gdyby reczył zá kogo/ tedy tákże téż może być z nim czynióno/ iáko y z Jstcem/ ál-

bo o iá-

bo o iákieżkolwiek długi álbo wyſtępy / gdyby nie oſiádły był/á támby go przyścignióno/tám ſye viśćić álbo vſprawiedliwić ma. Też w przedawániu/ w kupowániu / ktoreby tám ná Jármárku czynili/gdyby iáka rożnicá przyſzłá /tám ſye o to máią rozprawić. Gdyby też v kogo krádżióną rzecz záſtano/ álbo iżby tám iáką fálſzywą kupią przedał/álbo gwalt vczynił/álbo kogo zabił/ránił támże: Tedy z ſtrony wyſtępu może tám być ſądzón. Ale o inné wſzytki rzeczy nie mogą ſądźic chocia ná Jármárku/ wedle ſtárádawnégo zwyczáiu/ktory ieſt zá Práwo. Bo iuż by wónym Prawie w ktorym śiedzą ſprawiedliwośći ſzukać niepotrzebá/gdyby ſye mieli ſądźić ná Jármárkach o wſzytko: coby był y zły przykład/y wielki vćiſk ludźiom. A też in Iure Municipa: arti: 28. in Gloſſa tám wyrażóno/w ktorych rzeczách kto powinien w innym Práwie odpowiedáć. Bo y krzywdaby była Pánom tym czyj by Poddáni byli: y nie trzebaby iuż tym obyczáiem ſprawiedliwośći ſzukáć/tám gdźie mieſzkánie máią: gdyż to Regula Iuris, Quod Actor ſequitur forum rei. Jużby ſye tym gwałciła Jurisdicya tych ktorzy Jmienia máią cum omni Iure & dominio: bo ktoby mógł o kożdą rzecz gdźieżby kolwiek záſtał tego / od kogoby ſye krzywdę mienił mieć/ſprawiedliwośći nánim dochodźić/

iużby

iużby nie trzebá sprawiedliwośći ſzukáć w ónéy Jurisdicyéy gdźie poddány śiedźi. A ták & ex Iure, & ex conſuetudine, kożdy tám powinien/ in illa Iurisditione Sprawiedliwośći ſzukáć/ gdźie kto osiadł/ præterquam in iſtis caſibus, iáko ſye napiſáło. ./. ./. ./. ./. ./.

O Wielkiérzu

MEbiſcicum / Wielkiérz: który ſobie Miáſtá czynią/ ná thy ſye ściągá/ którzy nań przyzwaláią/ álbo którzy ú ſobie ſtáwią zá Práwo. A gdy ſye vkaże/ że ták przed tym ſądzono/ albo ú wiérzchni Pan potwiérdźi: Tedy ú powinni dźierżéć cí co nań przyzwaláią/ á co pod tym Prawem śiedzą. Bo by to miáło ſye ściągać ná inné/ iużby to był nie Wielkiérz/ ále Práwo: á oſoby które nie repræſentuią publicam perſonam, tedy Práwá ſtáwić nie mogą. Speculo Saxonum libr: ij, articulo 47. Et Iure Municipali articulo 1. et articulo 22. et artic: 14. et Arti: 44.

O przywi-

O Przywileiách/Chyrográphiéch/y o Ręce własnéy.

Gdyby ktho List ná sye dał / á dowodzónoby nań iego Listem/ á ónby sye Pieczeći swéy przał: tedy gdy samotrzeć przyśieże / że tho nie iego Pieczeć iest áni byłá/ thedy wolen bedźie. Speculo Saxonum libro i, Articulo 15.

PRzywileie thym bywaią trácóné: Naprzód/iesliby skrobány był/ álbo znácznie co przypisano: álbo iżeby vkázował do innégo piérwszégo Przywileiá/á tegoby piérwszégo nie było: iesliby téż przećiw pospolitemu pożytku co było ná nim: álbo gdźieby dano do czásu/ á czás ten iuż minął. Gdźieby téż dano ná przećiwko

Práwu czyiemu/ ktoryby pierwey Práwo miał. Jeśliby go też kto nie vżywał / álbo ináczéy go vżywał/niżli iego Przywiley obmawia. Speculo Saxonum libro í, Articulo 49. A ták Listy gdy ié do Sądu przynoszą/pilnie máią być ogledowáné. vt de hoc Speculo Saxonum libro ij, Arti: 42.

O Sługách.

SLugá ktoryby rzeczy Páná swégo przedał/przegrał/álbo zástáwił: Pan tego Práwem v kogo rzeczy sá dochodzić y dóydź może. Wszákże ty dwie rzeczy któreby Sługá álbo Syn/ktory zá sługe ma być rozumian / w takiey mierze co vczynili/ tedy Pan powinien dzierżéć. Pierwsza rzecz/Kiedyby Kupiectwo spráwować porucżono/ á zwłaszczá gdżieby im Pan Pieczeći zwierzył / áby iego imieniém spráwowáli: có sługá w tym vczyni/powinien Pan dzierżéć. Druga/

gdżieby

gdźieby ty dómy/iáko kárczmy skąd pożytki idą/ spráwowáć im polećił: ieśliby co sługá wtákich rzeczách vczynił/ przedawáiąc/álbo kupuiąc/ álbo pożyczáiąc/ ták iżby óná rzecz należáłá á ćiągnełą sye k temu/co mu poruczóno: tedy to Pan powinien dźierżéć. Albo gdźieby téż Syn álbo Sługá vczynił/ coby ku pożytku Oycá álbo Páná było: iżby pieniedzy ná to pożyczył/áby dług był zápłácón/álbo sługam/ iżby ich myto zápłácóno/álbo ié téż stráwą opátrowano:álbo gdźieby iuż dóm vpáść miał/iżby go z ónych pożyczánych pieniedzy opráwióno : tedy Pan powinien to dźierżeć. Speculo Saxonum libro iij, Articu:6.

SLugá gdy bez przyczyny od Páná swégo odeydźie/álbo vćiecze: powinien tylé Pánu zápłáćić/ zá co go Pan zmówił. A ieśli co przed thym wźiął ná myto / tedy powinien we dwóy nasób to zápłáćić. Speculo Saxon: libro ij, articulo 32. Et Iure Municipali Articulo 80.

SLugá wolny/gdźieby o zapłáte Páná swégo poćiągał/ma tego przyśiegą dowiéść. Ale ieśliby Pan ćiągnął sye do tego/ á dowiéść chćiał / że mu zápłáćił / Tedy bliższy bedźie dowiéść niżli sługá. Speculo Saxonum libro i, articulo 22. Et Iure Municipali Articulo 78.

SLugá viednány/od swégo Páná niemoże odydź przed czásem póki nie doſłuży/oprócz dwoiéy przyczyny: Albo żeby ſye Ożenił / gdyż Małżeńſtwá Swiętego niema nikt przekażáć. Druga/ gdyby ná ſługę przypádłá Opiekà kthórych dźieći/którymi by ſye opiekáć musiał: abowiém Pánu nie będźie ták wielka ſzkodá/chociá ſługá odeydźie/iákaby byłá dźiećiam/ gdyby będąc ich Opiekálnikiem/nie dożrzał ich. A ták kto co czyni czego Práwo dopuſzcza/zá to nic niepokupuie. Speculo Saxonum libro ij, Articulo: 33.

PAn żadny nie powinien o winę ſługi swégo odpowiedáć: oprócz gdyby go obwinióno/ twoią wolą/ twoią pómocą ſye to ſtáło: tedy powinien o to w Práwie odpowiedáć. Iure Municipali Articulo 80.

ZA ſługę Pan nie powinien więcéy záplácić/ gdyby przyſzło ná iáką opráwę/tylko ile iego mytá y niego ſtawa: oprócz żeby z Páńſkiégo roſkazánia co vczynił/ albo żeby z Páńſkim wiedzeniem to vczynił. Iure Municipali articulo 80. Et Speculo Saxonum libro ij, Articulo 32. Et libro iij, Articulo 6.

SŁugá gdy vmrze/tedy Pan powinien zápłácić myto iego bliższym / to co ſługá zá-ſłużył/á co ſłudze miał dáć/á co záſłużył do cza-ſu śmierci ſwéy. Tákże też kiedy Pan vmrze/ te-dy Potómkowie iego / powinni ſługam ſłużbę płácić: á gdźieby Potómkowie nie ználi ſye kte-mu/á zápłácić nie chćieli: tedy przećiw Potóm-kóm bliższy iuż ſługá dowieść / ná ſłużbę ſwoię. Iure Municipali Articulo 80.

SŁugá rzeczy Páńſkich przegráć nie może: Bo gracz ieſt iáko Zbóycá/bo by mógł in-náł mieć tego pieniądze z kthórym gra / iżeby ié mógł wydrzeć albo vkráść/tedyby nie grał: ále iż tego nie może vczynić / igrą tego doſtáć chce. V kogo też fálſzywé koſtki nayda/ma być karan iáko Złodźiéy. Speculo Saxonum lib: iij, Arti: 6.

O Prokuratorach.

PRokuratorá powinien Sędźia dáć/ktoby go niemiał/któ ón prosi. Speculo Saxonum Libro i, Artículo 60. Et Iure Municipali Articulo 16.

PRokuratormi nie mogą być/ á zwłaszczá w Swieckich rzeczách/ ludźie nie spełnégo rozumu / lat rostropnych ieszcze nie máiący: Kácérz/Mnich/Zyd/ Káplan/ Niewiástá. Iure Municipali articulo 16. Et Speculo Saxonum libro ij, Articulo 63. Et Iure Municipali Artic: 42.

PRokurator gdyby go Sędźia dał komu/ áby od niego rzecz mówił: wymówić sye z tego nie może. A gdźieby sye wymawiał / bez słuszných przyczyn: tedy go Sędźia słuchác potym niewinien/y może mu zakázác v swég Sadu mówić. A ty przyczyny są/z których sye słusznie może wymówić: Naprzód/gdyby miał mó-

wić prze-

wić przeciw Pánu swemu: przeciw powinnym á krewnym przyjaćielóm: przeciw innym powinien mówić/ gdy mu Sędzia każe: álbo gdyby miał záſtćié á nieprzyiaźń z tym/ od kogoby mówić miał/ tym ſye też ſłuſznie wymówić może. Speculo Saxonum libro i, articulo 60. Et Iure Municipali Articulo 42.

PRokurator/ ktoryby co zdrádliwie vczynił/iżby vmyślnie á dobrowolnie ku ſzkodźie tego czyieby rzecz ſprawował/ dał ná ſobie zyſkáć: álbo też wiedząc iuż położenié rzeczy/ y obrony ſtrony téy/ czyiéy ſye rzeczy ſprawowáć podiął/ żeby do ſtrony przeciwnéy przyſtał/ y ſprawował álbo bronił rzeczy onego/ przeciw któremu być miał/ ku ſzkodźie pierwſzego którego rzeczy ſprawowáć ſye był podiął: zá to tákę wine á pokute odnieść ma/ iż bezecnym zá to być ma. Speculo Saxonum Libro i, Articulo 60.

Then Artykut / ácz w Máydeburskim Práwie nie nápiſány ieſt / áni k niemu należy:

Ale iż poſtáwión w Polſkim Práwie z ſłuſznych przyczyn / w róznicy kthórąby ſye mogłá niegdy przydáć / iakóż y przydawa / miedzy Szláchtą á Mieſzczány / okolo gwałthów / á imowánia Szláchty w Mieśćiéch: tedy áby ſwowolni álbo opili / ſwowoleńſtw á gwáltów nie czynili w Mieśćiéch / á tym śmieléy / gdźieby żadnégo karánia o to niebyło. Mieſzczánie téż áby ledá zá przyczyną á vkwápliwośćią ná gárdłá Szlácheckié ſye nie vſpieſzáli: ponieważ téż tho bywálo / iż w nocy Ludźie pijáni / ſądźili y karáli ná gárdle Szláchtę. Thedy áby ná obiedwie ſtronie było powćiągnienié: Szláchtá áżeby gwałtów nie czyniłá / á Mieſzczánie téż áby ſye ná gárdłá ich nie ſkwapiáli: Thedy ty Artykuły w Polſkim Práwie ſą nápiſáné / kthóré ſye thu Polſkim iezykiem nápiſáły. Ale iż w máłych

Miáſtecz-

Miasteczkách od swowolnych ludźi/ wielkié sye gwałty dźieią/nie tylko ku krzywdźie tym/ktho-rym sye gwałt dźieie/ále téż y Pánóm á Szlách-cie/w ktorych Miasteczkach ich poddánym tákié gwałty bywáią czynióné:á vbodzy ludźie co nie vmieią áni o tym Práwie wiedzą/ boiąc sye ka-ránia/bronić sye nie śmieią. Tedy aby wiedźieli zá iákim gwałtem/możnoby Szláchte imowáć/ á co zá gwałt może być rozumiano/ iżby sye nie potrzebnie ni nákogo nie skwapiáli:ále téż gdźie by im do tego przyczyne dano / áby Gwałtow-niká ieli: tylko aby sye we wszytkim wedle Státutu záchowáli. Bo kto co wedle Práwá czyni/tedy o to wpokuty nie wpada/áni o to karáńia zasłuży.

Státut około Gwałtów w Toruniu vczynióny. Roku M. D. XX.

Iż byłá powstáłá rozność wielka / á szkodliwa w Królestwie nászym miedzy Szláchtą á Miásty / o to / iż Szláchte ná Gwałcie zárázem imowano. My ná ten czas dla walki którąsmy w Prusiéch zabáwieni / dla wiecznégo zrządzenia vstawićiesmy nic nie mogli: á wszakóż dla pokoiu Poddánych nászych / zá radą Rad nászych / y wszytkich Posłów Ziemskich vstawiamy: Iż gdyby kthóry Szláchćic w Mieśćie Nászym / y w Miásteczkách Duchownych y Swieckich / poddánych Królestwá nászégó / ná Gwałćie przez Vrząd Mieyski byłby iet: tedy táki Szláchćic ná Gwałćie poimány / ma

być dźier=

być dźierżan ná Ratuszu / Miástá álbo Miásteczká / gdźie go póimáią. A wszákóż Vrząd Mieyski nie ma go sądźić áni káráć / ależ zá obwieszczenim á zá żądánim / ich Stárostá álbo Podstárośći / w którégo Stárostwie álbo Vrzędźie Miásto álbo Miásteczko leży: przy tym Sądźie który osądzą przećiw temu Gwałtownikowi będźie. A gdźie Stárostá álbo Podstárośći nasz ná iedne skaźń z Vrzędem sye zgodzą: Tedy ten Szláchćic wedle skazánia Stárośćiégo álbo Podstárośćiégo / y Vrzędu Mieyskiégo / ma być karan. A iesliby Stárostá Nász álbo Podstárośći / nie mógł sye zgodźić z Vrzędem Mieyskim: tedy ten Szláchćic w poczćiwym więźieniu ma być dźierżan ták długo / áż od Máiestatu nászégo Królewskiégo / náukę Stárostá y Vrząd Mieyski będźie miał / iáko tákiégo poimánégo skázáć á skáráć máią: á w tym czáśie dawność nie póydźie / áni sye ią ten Więźień będźie mógł brónić. A iesliby w którym Miásteczku álbo w Mieśćie przećiw téy Vchwale wystąpił / á nie záchował sye: Tedy przez Stárostę Nászégo / pod którégo Jurisdicyą á w Powiećie to Miásto álbo Miásteczko by było / Burmistrz ná ten czás będący z iednym Ráycą máią być poimáni / y máią być śćięći.

Drugi Státut k temu chéż / wszakże niéco odmieniony. Roku M. D. XXvij.

O sye Gwáłtów w Mieśćiéch álbo w Miásteczkách Królestwá nászégo dotycze: Jesliżeby który Szláchćic Gwalt vczynił / w Mieśćie álbo y w Miásteczku / iżby którégo Człowieká vbił / álbo krzywde gwałtem komu vczynił : Jąć go Mieyski Vrząd może / ále go áni sądźić / áni ná karánié skázowáć tákiégo / iedno przy oblicznośći Vrzedu Grockiego nie máią.

Státut Królá Zygmuntá Augustá.

W STAtućie Poruńskim/ Roku M.D. xxxviij. Opisano iest dostátecznie/ Jáko sye máią záchowáć Mieszczánie około Szláchty: który we wszem dźierżan być ma. Który Státut vczynión Roku M. D. L.

AIżby omyłká nie byłá/ iákiby Gwałt być miał/ o któryby Szláchćic gdyby był poiman/ ná gárdle mógł być karan: Tedy gdyby ná Rynku/ ná Podśieniu/ álbo w dómiech/ Mieyskié ludźie ónego Miástá bił/ ludźi rąbał/ ná Dóm sye ná kogo dobywał/ álbo téż Kómory odbijał/ álbo białym głowam gwałt czynił/ álbo ludźi rozbijał z ich Máietnośći/ mocą/ gwałtem im brał/ gdyż y ná dródze tego czynić niedopuszczą/ áby kto kogo łupić miał: ále o tho karzą/ á owszem wiec w Mieśćie: Táki może być be-

ſpiecznie poiman/iáko Gwałtownik/y może być przećiw iemu poſtępowano/iáko to w Statućie ſtoi. Ale gdźieby kto Goſpodą ſtał/żeby tám kto do niego przyſzedł / álbo żeby z kim grał/ álbo w Kárczmie pił/ iżby kogo ránił/ Mieſzczáninà ónego Miáſtá/tym gwałtu nie vczyni/ y ná gárdle o to karánia nie záſłuży. Bo to iuż zá gwałt nie może być poczytano/ále zá zwádę.

JEſt też to poniekąd nie máły gwałt/który má być rozumian/nie zá iednéy oſoby krzywdę/ále zá wſzytkiégo Miáſtá/á zá krzywdę poſpolitą ich: Iż drabiny/ktháre ku gáſzeniu ogniá nágotuią/poſieką/porąbią/naczynié w ktháry wodá ſtoi przed Dómem / dla gáſzenia ogniá/ tákże: á ſnadź by tho mógł kto vmyſlnie czynić pod bárwą piiáńſtwá/ áby nie było czym gáſić: A ták gdźie by to notorium było/ Tedy áczby go poimano / Stároſtá ma rozeznáć/ ieſli by o tho gárdło záſłużył/ gdyby przed nim takiégo gwałtu dowiedźiono. Acz tego w wielkich Mieśćiách ná Vlicách nie ſtáwiáią / ále w tych mnieyſzych Miáſteczkách poſpolićie. A gdźieby tego iákim karánim nie ogrodzono/tedy ná dáremno tákié przypráwy ku ogniowi gotowáć by ſye miały.

Poniewaz ták wielé potrzebá iest Vstaw czynić / dla dobrégo rządu/iáko téż dla spráwiedliwośći: Tedy gdyż wielé sye tego przygadza/iż przenierząd przeniedbáłość/prze zły sposób/ Miastá/Miásteczká częstokroć pogorywáia / á zwłaszczá tu v nas w Polszce / iż niemász żadnéy spráwy około thego/ skąd wielé Ludźi ku nędzy przychodźi / Miastá wobec vbożeią. Tedy gdyż téż to iest Rzeczypospolitéy potrzebá/á nie mała/aby y ná tym lepsza spráwá byłá : tedy wielka tego potrzebá/ áby w Mieśćiéch w Miásteczkách był ten sposob vczynión/ á iżby to iuż obecnie / zá iedne Vchwałe á Vstáwe mocnie dźierżano:aby gdy ogień przyydźie/kożdy wiedźiał co czynić ma/á iáko sye spráwowáć / áby zá lepszym rządem / ták często thá szkodá nie przychadzała/iáko przychadza/ á Boże day nigdy. A ták sye tu sposob pisze/ kthóry iesli sye będźie ták záchowywał / tedy zá łáską Bożą/ zá dobrym rządem á sposobem/áczby kiedy ogień wyszedł przygodnie/álbo zá przyczyną złégo człowieká/tedy bróniąc sye temu/máłą szkodę ludźie wezmą: gdyż to iest stáré á prawdźiwé przysłowié/iż strzeżónégo Pan Bóg strzeże:á ku wszytkim

rzeczam dał Pan Bóg rozum/dał media/iáko w kożdéy rzeczy postępowáć/á czynić człowiek ma ku dobrému swemu / y powinien sye kożdy Nieprzyiaćielowi swemu brónić : Tákże téż y ogniowi/który ták wielé szkody czyni/iáko ieden wielki Nieprzyiaćiél. A iż ty wszytki rzeczy nie wszedy mogą być/kthóré sye tu napisały/ iedno w wielkich Mieśćiéch:á wszákóż wedle możnośći a dostátku/ wszedy sye máią brónić z pilnośćią.

NAprzód/ áby byłá pilna Straż ná Ratuszu/á owszem w nocy/s kąd może widźieć po wszytkim Mieśćie/áby gdyby sye ogień vkazał/áby Stróż oznaymił gdźieby gorzało:y máią miéć tám gdźie Straż śiedźi kilko Proporczyków/áby we dnie kiedyby gorzało/áby tám Proporzec wystérczył : á iesli w nocy/tedy Lámpy/ iáko zową po Polsku Kágánce / ma wywieśić/ áby ludźie ták we dnie iáko w nocy/ónym sye znákiem spráwowali/kedy goré/ á ku gászeniu ogniá bieżeli.

MIásto álbo Miásteczko / ma być rozpisano wedle wielkosci/iesli wietszé/tedy ná wieccy cześći : kożdéy cześći dać Superintendentá/kthóry kożdy ná ten Vrząd ma przyśiądz/ wiáre y pilność : y ma miéć wszytki ná Regestrze / kthóré pod swoim poruczeństwem bedźie

miał. A gdźieby sye potym dowiedźiał/ iżby kto z iego poruczeństwá ná ten czás gdyby gorzáło/ ku ogniu nie bieżał / ma ij Vrzędowi Mieyskiému defferowáć A iesli sye słusznym świadectwem táki nie wywiedźie/iż był v ogniá/gáśił/ tak iako należało/gárdło iego ná łásce być ma. A wszakoż gdźieby przy żywoćie ostáwión/ ma być iednak winámi karan. Maią téż roskázáć z któréy częśći Miastá z czym kto bieżéć ma/ iedni z wodą/zśiekiérami/z osękámi dla odźiéránia dómow/ aby dodawáli tym co gászą á brónią.

☞ Item/ w kożdym dómu máią być potrzeby/ku gaszeniu Ogniá/ wody w stągwiach/ ná strychu/ Wiadrá/ Oseki/Drabiny/aby tho było pogotowiu wszedy.

¶ Także téż ná Ratuszu/ máią tákié wszystki rzeczy miéć pogotowiu: Iż gdźieby Król Jego Miłość był/Dworzánie/służebnicy ich: Szláchta/Duchowieństwo/ ku gászeniu ogniá/ iżby bieżeli á gáśićby chćieli: Ponieważ ći żadnych przypraw do Ogniaby nie mieli/ áby z Ratusza potrzebami ku ogniu kożdégo takiégo opátrzóno.

¶ Item/Cieśle powinni bieżéć wszyscy z Linámi y z przypráwáwi/ kthóréby ktemu potrzebné mieli.

¶ Item/Láźiebnicy/y Towárzysze ich/ze wszystkich Láźien/aby ku ogniu bieżeli z wiadry/á

iżby dodawáli wody tym co gáſżą: áby iedni ná górze dómy odbíjáli/á drudzy z doku áby im dodawáli wody / y czegoby potrzebá byłá ku gáſżeniu.

☞ Item/Kto beczkę wody napiérwéy przywieżie ná Plác thám gdżie gorę / máią mu dáć Trzydżieści groſzy:kto drugą przywieżie/Piethnaśćie groſzy:kto trzecią/Oth. A potym kożdą beczkę po trzy groſze/ilę ich przywiozą/ áby tym chutliwiéy wodę wieżiono.

☞ Item/Z Rády niektórzy áby ná ten czás byli / ludźi ku bronieniu ogniá áby przywodżili/ co może być z nawietſżą pilnośćią.

¶ Kwáternicy którzyby théż ſwégo Vrzędu ná ten czás nie był pilen/ á zániedbawał thego ná co vſtáwion/áby był karan.

☞ Item/Gdżieby gorzało/ktoby dómu ſwégo niechćiał otworzyć/ á ludźi puśćić dla gáſżenia/ná gárdle ten ma być karan.

☞ Item/ Któryby ſwégo Porucznikà / tho ieſt/Kwátermiſtrzá nie poſłuchał/álbo ſye nań ſiegnął/ ná gárdle ma być karan.

☞ Item/Wkożdym dómu áby ten ſpoſób był/ áby Goſpodarz álbo goſpodyni/á zwłaſżcza ſtáry któryby gáśić niemógł/z Oſobą álbo zedwiemá/rzeczy co ſą w dómu popżątał álbo wynoſił/ á drudzy áby ku obrónieniu ogniá bieżeli/ á

kożdy Kwátermistrz ma to iuż miéć ná spisku/ wielé ich w dómu ku poprzątániu rzeczy ma ostać/á wielé ich téż ku gászeniu ogniá bieżéć ma.

¶ Item/Maią téż miéć Ráyce ná Ratuszu wszystkich Ludźi Reyestr w Mieśćie/áby wiedźieli co ich máią zbróynych obráć / á ostáwiáć ná Plácoch/tám gdźieby tego trzebá/dla téy potrzeby/iáko sye niżéy nápisze.

¶ Item/ Dla złych ludźi/którzy dla korzyśći/ ogień niegdy zakłádáią/á wten czás pod tą bárwą iákoby rzeczy wynośili/ tedy krádną/y tym co noszą wydźieráią. A gdy będą wiedźiéć dobry rząd á sposób/ iż będą rozumiéć/iż tym obyczáiē korzyśći miéć niebędą mogli/y owszem karánié: gdźieby tákiégo vłápióno:tedy sye rychléy od złoczyństwá powćiągną/gdy niebędą miéć korziśći prze którąby ogień zákłádáć mieli. Bo zá tákowym łupiestwem/Miástá y Miásteczká vbożeią/ták wielé iáko y od ogniá. Abowiém gdy mu dóm zgoré/ostátek mu rozkrádną:tedy iuż tym obyczáiem ku vbostwu przyydźie. A gdźieby wżdy rzeczy zostáły/choćiaby dóm zgorzał/tedyby łacniéy sye zámóć mógł/gdyby wżdy przy czym zo-

☞ A przeto ma iuż miéć Vrząd Miey- (stał. ski pewny poczet ludźi zbroynych/którzyby czásu ogniá/ bądź w Vlicach/bądź w Rynku/gdźieby gorzáło: á gdźieby thego potrzebá vkazáłá/ áby

tam ſtali/ktoby rzeczy wynoſił/aby im v ſiebie kłaść to roſkazali:ktoryby niechćiał/albo żeby vćiekał/aby go poimali/á do wieżienia aby ij poſłali/á zwłaſzczá nieznáiómé: oprócz tych ktoréby ználi: álbo iżby ſwé rzeczy noſili/żeby w podeźrzeniu nie byli. A gdźieby też náleżiono potym v kogo/chociaby thež v obcégo/coby w ten czás zginęło gdy gorzało/ieſli pod támtą Jurisdicyą bedźie v kogo tá rzecz záſtáná/pod tamtąż Jurisdicyą v którégo táką rzecz záſtaną/ máią nań ſprawiedliwośći żedáć/ iáko ná złodźieiá.

¶ Aczby też y gdźie indźie takié rzeczy záſtano/tedy żedáć ſprawiedliwośći iáko o złodźieyſtwo:o coſye kożdy bedźie powinien ſprawować iáko o krádźioné rzeczy: á gdźie ſye ſłuſznie nie wywiedźie/aby był ná gárdle karan.

¶ Item/Co nieſłużą/iáko ié zową po Polſku Hultáie/ Żebracy: bo pod tym płaſzczem wiele ſye złych ludźi zákrywa/ co z inąd przychodzą: á chocia też tám mieſzkáia/nie ſłużą/nie robią/żadnégo obchodu niemáią: y gdy nie ma nic że iuż wſzytko przelotruie/tedy táki rad zápali/aby ſye zdobył. A przeto takié gdźieby ſye chowáli/bądź w dómiech álbo w piwnicách / áby Goſpodarz kożdégo takiégo/ Burmiſtrzowi y Radźie opowiedźiał:á gdźieby nie opowiedźiał/á Vrząd ſye po tym tego dowiedźiał/ ma być o to ſrodze ka-

ran. A Vrząd sye ma pilnie dowiádowáć/ skąd iest/czym sye obchodźi:bo z obchodu á z żyćia iego/łacno poznáć robotniká/rzemieslniká/sługe: łácno sye téż dowiedźieć o łotrostwie tych/ któ-rzy nic nie czynia/iedno piją/graią:rychléy źle v-czynią niż dobrze. A przeto trzebá na ty ludźie v-rzednikóm baczenié mieć/á tákiéy inquisiciéy nie zániedbáwáć á niezániecháwáć. Y gdźie Vrząd nie czyni tákich rzeczy/któré ná ich vrząd należą á ku dobrému są/ iuż winni są tego wszystkiego złégo/co sye dźieie / gdy niedbáłośćią á nieopá-trznośćią/ przyczyne złym rzeczam dawáią.

¶ Item / Który Mieszczánin Sługe Męż-czyzne álbo Białą głowe przyymuie/ któregoby przed thym nie był świádóm/ ma sye dowiado-wáć skąd iest/gdźie służył: thákże téż Kómorni-ków/Hułtáiów/áby sye przypatrowali czymsye obchodzą / co kożdému Gospodarzowi łácno o-báczyć y dowiedźieć sye/ iáko sye kto w iego dó-mu rządźi: Abowiém w Mieśćiéch záwártych/ ten kthóry chce źle vczynić/ który świádóm/ ry-chléy y śmieléy ogień záłoży/álbo z naymu/álbo prze swą korzyść/iákosye to przed tym nápisáło: y trudniéy sye dómowégo vstrzédz/ gdyż obcy á nieświádómy/nieták tego łácno dowiedźie/áni sye téż tego ták śmiele waży/iáko dómowy/któ-remu to łatwie przyydźie/ták wednie iáko wno

cy/vpátrzywßy czás/ nie boiąc ſye żadnégo podeźrzenia/ ogień záłożyć.

☞ A gdy będą Goſpodarze ten Porządek w dómiéch ſwych czynić/tedy y czeladź ich ſámi dla śiebie będą oſtrożnieyßy y w Dómiéch opátrznieyßy/y rychléy powiedzą gdźieby iákiego człowieká podeźrzánégo w dómu baczyli.

¶ A iż nie tylko w ten czás gdy iuż goré / ále przed tym máią ſye ogniá ſtrzédz/áby prze złé opátrzenié przez ogień ku ßkodźie nie przyßli:máią być ná to obráné Oſoby/áby ná káżdé Suché dni kominy oględowáli/á tego nieomiéßkawáli/iżby kominy przed ogniem były dobrze obwárowáné.A v kogoby náleźli kominy źle opátrzóné / álbo ſadz pełné/ Thedy máią go Vrzędowi defferowáć/áby był zá to karan.

¶ A iáko dobré Vſtáwy ſą ku wielkiemu pożytku: ták téż gdźie co nieobácznie á nierozmyſlnie ſye poſtánowi/tedy to więcéy ku ßkodźie á niżli ku pożytku.Gdźie théż to ieſt iedná vchwałá/tu ná wielé mieyſcách w Polßce/iż gdźie ſye w kominie zápali/tedy day kopę ná Ratuß winy:y doświadczóna rzecz ieſt/że wielé rázów tim wielka ßkodá od ogniá w Mieśćiéch ſye ſtawáłá / dla tegó/iż ten v kogo ſye zápaliło/á zwłaßczá wnocy/ boiąc ſye płácenia winy vſtáwiónéy/tedy chcąc ſam zágáśić/y brónić aby nikt niezáwołał/iż ſye

zápaliło:

zápaliło:á ták y ón dóm zgorzał/y inny przytim: á gdźieby było w czás ludźi ostrzeżóno/ tedy by byli vgáśić mogli.á przeto nie wten czás tákich winvstáwiáć álbo bráć máią/kiedy wietßa ßkodá á nizli pożytek z tego będźie. Ale ná ten czas káráć máią/gdy kogo defferuią / Iż złą opátrznośc w dómu swym około ogniá ma: álbo iżby tego nie vczynił/ iáko vstáwiono á roskazano.

¶ A iżby Ludźie sye nie mylili/ á wiedźieli o tych wßystkich rzeczach/ czego sye máią strzedz/ á iáko ogniá máią bronić: Tedy to máią wobec wßystkim Ludźiem opowiedźieć/ áby sye żadny niewiádómośćią nie wymawiał: y nie byłoby źle w Mieyskie Księgi to kázáć zápisáć/ aby to było zá iedno Plebiscitum / gdyż tego nie iedno ná ieden czás/ ále po wßystki czásy trzebá.

☞A gdźie będźie ten Rząd á sposób/ponieważ Pan Bóg gotów ku wßystkiemu/gdy sye ludźie o co dobrego przyczyniáią/raczy záwße strzedz/ bronić á pómágáć/iż tákie ßkody w Koronie ná Miástá ná Miásteczká przychodźić nie będą: y będźie Pan Bóg obroną w tym. Co wßystko niechay będźie Pánu Bogu ku czći/ku chwale ná wieczne czásy.

AMEN.